

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה'תשס"ו

מאמרים נבחרים מושכיית המדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מסתבם ומלשונם מותר הספרים הקדושים

יתרו

זהר המבאר

הקנה והקבד

מוצאת ישיבת "אביר ועקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נתיח
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זע"א

אוצר פניי החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

יתרו

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

כָּל מִי שֶׁחָסַע עַל נַפְשׁוֹ, יִלֶּךְ בְּדַרְךְ הַבְּעַל
שֵׁם טוֹב וְיִדְבֶּק בְּתַלְמִידָיו הַהוֹלְכִים בְּדַרְכָּיו,
וְיִשְׁתָּה בְצַמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת
בְּקֵתָב וּבְעַל פֶּה, וְיִדְבֶּק בָּהֶם וּבְכָל מְנַהֲגֵיהֶם
הַיְשָׁרִים, וְהַפּוֹרֵשׁ מֵהֶם כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים

(דברי שלום - חנוכה)

אוצר פניני החסידות

- א **בית אברהם** | קריאת פרשת יתרו הכנה לחג השבועות
- א **אהל ישכר** | יש לשנון את זכרי הויה בפרשתו
- א **מחשבות חרוץ** | הטעם ששנתנה מתן תורה בפרשת יתרו
- א **פרי צדיק** | הטעם שפסקתו מתן תורה היא במסכת שבת ובפרק רבי עקיבא
- ב **מחשף הלכן** | הדייקים בכתוב
- ב **תפארת עזראל** | התורה נמשלת לכת מלך בעת נשואיה של הרוצה יכול לצאת עמה במחול
- ג **שם משנואל** | דברי רש"י שתחלה נאמרו כל הדברות במאמר אחד א"כ נשנו בפרשות
- ג **עטרת ישועה** | שתי סוגי צדיקים, א', המצדיק את דיני הבורא ומוכיח את הבריית שעליהם לשוב בתשובה ויוטב להם
- ד **אמרי שפר** | דברי רש"י על הפסוק
- ו **תולדות יעקב** | הדייק בכתוב
- ח **פתוחי חותם** | המקום את המצות קראוי בורא חילות של מלאכים
- ח **לקוטי מהר"א** | בתחלת הדרך מורה הצידיק לאדם לעבד שלא לשמה ומרגיש תענוג בעבודתו
- ח **מחשף הלכן** | הדברים שעל ידם מתדבקים בהשם יתברך
- י **חו אהרן** | סקלה' הוא הבר השבע | להתירוק למרי מהמאנה אין בכך חידוש
- י **דברי בינה** | לא פחות - אל לאדם להתיאש ולהשבע שהוא במקצב פחות, ולא יותר' - כמו כן אל לו לבוא לידי גאווה
- יא **זכותא דאברהם** | באור נפלא בטעם הדבר שנאמר 'נגשה ונשמע' בלשון רבים
- יא **לקוטי שיחות** | הדייק בלשון הפתוב 'לאמר'
- יא **צמח ה' לצבי** | לא יהיה לך אלהים אחרים - העובד את עצמו ואת תאוותיו
- יג **אמרי פנחס** | הטעם שרב העולם אינם עוקרין על אל תהמד
- יג **נגיף** | בעשיית מצוה ללא כונה יוצא האדם ידי חובתו אולם היא כגוף ללא נשמה
- טו **דרש טוב** | חבת ישראל שנתנו להם בלי תמדה
- טו **אמת ליעקב** | על האדם לכאב בכל לבו בעת שמקרח להפסיק מלמוד התורה לצורך הפרנסה
- טו **באר מים חיים** | הזוכה לעסק בתורה מתוך מפת על הפנימיות הגנוזה בה זוכה להגיע להשתוקקות והתלהבות תמידית לבורא יתברך
- טז **קדשת לוי** | כאשר פוסקת מהאדם הדקמה משתוקק לקבל התורה
- טז **אור התורה** | על ידי התורה יכול האדם לדעת מטרות ביאתו לעולם וכן הצידיק יכול להשפיע על ידה פרנסה רפואה והצלחה | ענינו 'נשמה תדשה' ו'תורה תדשה'
- טז **מאור עינים** | עינינו רואות אנשים לומדי תורה בפלפול גדול והמה רחוקים מיקראת ה' ומעבודתו והיצר הרע שלם אצלם ולא נמוח ולא נתפוצץ קלל
- טז **עבודת ישראל** | הלומד תורה כדי להגיע על ידי זה לכתובות בו יתברך חש תענוג עצום בלמודו
- יז **בוצינא דנהורא** | המפסיק באמצע למודו להתבונן לפני מי הוא לומד מיד מתנוצץ עליו אור גדול
- יז **שפת אמת** | מי שתמיד נוספת בו אהבת תורה סימן שלומד לשמה
- יז **תפארת שלמה** | 'ותן התורה' לשון הוה
- יז **דברי בינה** | אור מתן תורה לא נפסק לעולם
- יז **אוהב ישראל** | כלשפתם ספר ללמד יזכר ממעמד הר סיני
- יז **מאור ושמשי** | הלומד תורה בהתלהבות זוכה לבהיית מתן תורה

אוצרות גאוני הדורות

- יח **שירי הנפש** | ברגע שהבין יתרו שיכול להתגיר בא תפק ומיד
- יח **אפריון** | קבלו את יתרו להתגיר מאחר שישב ברום המעלה ובודאי שבא להתגיר לשם שמים
- יט **תפארת יהונתן** | לא אבה משה לתן הודיה על הצלתו מתרוב פריעה בשעה שהיו ישראל בתכלית השפלות
- יט **מרגינתא טבא** | חביבות היסורים מכל טובות העולם הזה
- יט **לקוטי נפתלי** | מניין שאף אהרן יצא יחד עם משה לקראת יתרו
- יט **בן אויר** | קשיית יתרו למשה מדיע דן דיני ממונות מבקר ועד ערב ולא עד זמן סעודה בשעה החמישית
- כ **זאת יהודה** | התורה נתנה לישראל במתנה כדי לבטל את טענת המלאכים
- כא **בית הלוי** | אף הטרוד לפרנסתו לא יסיח דעתו מלמוד התורה
- כא **דברי שאול** | יראת שמים אוצרו של הקב"ה כי נתנה לבחירת האדם
- כב **תמידת ישראל** | למוד המצוות שאדם לא יכול לקיים חושב קיים אותם מצוות
- כג **אור תורה** | רמו הכתוב להחולף במדבר ואינו זוכר אימתי יום השבת שרשאי לעשות לפרנסתו רק כדי קיימו
- כג **דברי דוד** | גדל ענש הנשבע לשואי פשם של עצמו, קל וחמור לנשבע בשם שמים לשוא
- כג **בני יצחק** | בטול סגוריא של משה | לי אמת ולא להם'
- כד **אברהם יגל** | הדבק בה' נענה מיד בתפלתו
- כד **בן איש חי** | חלול וכפירות בכליעת אותיות התפלה
- כה **מעשי צדיקים**
- כז **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה
- לז **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת יתרו

מעלת פרשת יתרו

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

קריאת פרשת יתרו הקנה להג השבועות

פרשת יתרו היא הקנה לשבועות, כמו רופא שנותן לאדם תרופה ומחלק אותה לחלקים מפני שאי אפשר לקבל את כל התרופה בבת אחת, כך אי אפשר היה לקבל בבת אחת גדל הקדשה של חג השבועות, ונתנה לנו גם הקריאה של מתן תורה בפרשת יתרו, והיא הקנה לשבועות (לקוטים):

(שוחר טוב שם) כלשם שהמתגבר היום אינו יודע כלום בתורה, כך עיניו של אדם פתוחות ואינו יודע בין ימינו לשמאלו כלום בתורה.

וכשזוכים להרגיש בחינה זו נצולים מגאונה ויודעים להצריך גדל מעלת התורה, וכשלומד היה רוכב על גבי בהמה, או מנה לי בידך, לא יחשב שהוא רק כפשוטה, אלא ידע וישכיל ויבין ויאמין כי מלבד פשטיות לבושי התורה, עוד בה פנימיות רזין דרזין ויחודים ושכליות עד אין שעור וערך כלל וילמד אותה ברמת ובזיע:

מחשבות חרוץ

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

הטעם ששנתנה מתן תורה בפרשת יתרו

מתן תורה נאמר בפרשת יתרו - פרשה הנקראת על שמו, לומר דכתר תורה מנח לכל (יומא עב), וכמו שנתנה במדבר לומר דהיא הפקר לכל באי עולם (עירובין נד), ואפלו גר ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, ויתרו ראש הגרים הבאים בשביל אהבת התורה (אות ט):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

הטעם שסנתה מתן תורה היא במסכת שבת ובפרק רבי עקיבא

איתא מהאר"י הקדוש דרבי עקיבא היה שרש תורה שבעל פה, ובגמרא נסדר ענין מתן תורה בפרק רבי עקיבא במסכת

אהל ישכר

רבי יששכר דב מנואלבאז' זיע"א

יש לשנן את הכרי הזהר בפרשתנו

לפני חג השבועות צריכים לעסק בדברי הגמרא (שבת פרק רבי עקיבא) מעניני קבלת התורה, ובשובע שקוראים פרשת יתרו שהזמן הוא יותר קצר, רצוי לשנן את דברי הזהר הקדוש שבפרשה זו, כיון שפרשו חז"ל (סנהדרין יז.) 'קול גדול ולא יסף' (דברים ה ט) - ולא פסק, כי עדין הוא אותו הקול כשפא הזמן הזה של קריאת הפרשה הזאת:

קבלת התורה בפרשת יתרו - גם לאחר ידיעת

ולמוד התורה יש לנהג בעונה כגד שנתגבר

קבלת התורה נכתבה בפרשת יתרו, ללמדך כי גם אחרי ששמיגים ורואים גלוי שכניה חייבים לדעת כי עדין רחוקים משלמות ולמעשה משולים אנו לגר לגבי סתרי התורה, וכמאמר דוד המלך (תהלים קיט ט) 'גר אנכי בארץ אל מסתר מפני מצותיך', ודרשו ז"ל

ולקיים מצותיה, משום דהיא עצמותו יתברך, ומי הוא שישמע הדבר הגדול הזה ולא תפל עליו אימתה ופחד ויזהר בכבוד התורה במאד מאד.

הרמז בלשון הכתוב

וזה שאמר: הביטו וראו, אתם בני ישראל, מה רמז לכם הקדוש ברוך הוא במלת **אנכי**, הרי היא נוטריקון אצא נפשי כתיבת 'ה' הית, כלומר התורה שנתתי לכם היא הנפש שלי ממש, דעו וראו שהנפש שלי היא שכתבתי ונתתי לכם, ומה תענו אם תפגמו בנפשי חס וחסיליה, לכן השמרו מאד לנפשותיכם.

וזהו הוא ממש שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (דברי ד ד), אומר לו הקדוש ברוך הוא לאדם גרי בידך ונגד בדי, אם תשמר את גרי אשמר את נדך וכו', ועל פי מה שכתבנו הרי הוא כמבאר:

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

התורה נמשלת לבת מלך בעת נשואיה שכל הרוצה יכול לצאת עמה במחול

שמעתי מפי מורי ורבי הגאון החסיד מורנו הרב רב בער זצוק"ל נבג"ע על מאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה' (דברים לג ד) אל תקרי מורשה אלא מארסה (פסחים ט:). לקרב הדבר אל הענין.

כי מדרך העולם, שאינו ראוי לאדם שאינו נכבד לחזק בכת מלך ולרדק עמה במחול בבי הלולא כדרך העולם, כי אין מהראוי לו להתקרב אליה, מפל שפן לאחז בה ולרדק עמה. מה שאין בן כשהבת מלך נכנסת לנשואין, אז מדרך העולם שהתר הקשר ורשאי אף הקל שבקלים לרדק עמה במחול.

שבת, ושבת יש לו שכיחות למתן תורה, דכולי עלמא בשבת נתנה תורה לישראל כמו שאמרו בגמרא (שבת פז).

ומה שנסדר בפרק רבי עקיבא, הוא מטעם דרבי עקיבא שרש תורה שבעל פה, שנהיה בן גרים, ותורה שבכתב ותורה שבעל פה הם באמת אחד.

ומטעם זה נכתב גם בן מתן תורה בפרשת יתרו ופרשת הגר, שהוא מענין תורה שבעל פה שבא לתקן הרב פעם אחר הקלקול (פרשת יתרו - אות א):

מעלת התורה

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הדיוקים בכתוב

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים (כ ב). הנה אמרו בגמרא (שבת קה). **אנכי** ראשי תבות אצא נפשי כתיבת 'ה' הית.

ויש לתמה מה בא להשמיענו בזה, בשלמא דבר שאינו מבאר בתורה ראוי להביאו בקשבון או נוטריקון וכיוצא, אבל דבר הכתוב בתורה בפשיטות מה שכיחות עוד להביאו ברמז, וכתובת התורה ונתינתה מפרשת בתורה כמה פעמים, דויל קרי פי רב הוא.

התורה היא עצמותו יתברך ויש לזהר מאד בכבודה

ואפשר לומר, דידוע שכל התורה שמותיו של הקדוש ברוך הוא, נמצא היא עצמותו ממש יתברך. ובא בעל הגמרא עליו השלום לעורר לבות בני ישראל, ולהזהירם ולזרזם להזהר בכבוד התורה לעסק בה תמיד

מעבודתו יתברך. אל תאמר כן, אלא אדרבה שיהיה קיומה של יראָה, חדא מפני שאם יהיה תמיד מרגל לפני השם יתברך לא יהיה עליו כל כך יראָה, ועל ידי התורה נתקן, ועוד כי התורה עצמה אף על פי שהיא מדברת בדברים הגשמיים, אף על פי כן היא קדש קדשים והיא מביאה לידי היראָה מכח האותיות הקדושים וכו'.

ועקר הוא כי אי אפשר לעסק תמיד בדבר אחד אלא אם כן היה הפסק דבר ביניהם, לכך הצרכה התורה להיות, כדי להפריד האדם שלא יהיה תמיד מרגל לפניו יתברך. ואף על פי שמדמה לו שכל זמן שעוסק בתורה יצא היראָה מלבו ועוסק בדבר הגשמי, כגון ראוּבן הלנה לשמעון כך וכך שמפנה לבו לדבר אחר, אף על פי כן מביאה לידי יראָה.

כי האותיות הם אור גדול. ומכל שכן כשעוסק בנסתרות התורה שהם בעצמם רוחניות גדול וכו'. והעקר הלא ששעל ידי שהאדם נפרד מעט מלפניו יתברך הוא לטובתו, שעל ידי כן אחר כך הוא יותר ירא וחרד (פרשת וירא):

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

דברי רש"י שתחלה נאמר כל הדברות כמאמר אחד אח"כ נשנו בפרשות

יידבר אלקים את כל הדברים האלה' (כ א), פירש רש"י מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד וכו', מה תלמוד לומר עוד 'אנכי ולא יהיה לך', שחזר ופרש על כל דבור ודבור בפני עצמו וכו', ואם כן יש להבין מה תועלת היתה לדבור זה הכללי.

כן הענין בנדון תורתנו הקדושה, היא בת מלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואם כן היה מן הראוי שלא להתקרב אליה כל מי שרוצה. אף על פי כן התר לנו. שהתורה נמשלת למים, מה מים הפקר אף היא הפקר וכמדובר בו' כדאיתא במאמרם ז"ל (עירובין נד.), והיא לנו דוגמת בת המלך ביום נשואיה כשהיא מארסה.

וזה שרומז במתק לשונו 'אל תקרי מורשה אלא מארסה', רצה לומר שהתורה היא לנו כמו ביום הנשואין שנתן רשות לכל לרקד עמה כי נתן גם כן לנו לכל לעסק בתורה (פרשת וזאת הברכה):

עסק התורה שהוא בנושאים גשמיים נועד לזמני היום שמחוץ לתפלות כדי שלא תהא לאדם רגילות בדבקות התפלה

הכלל הוא שאי אפשר לאדם להיות תמיד עוסק בדבר אחד, אלא שיהא דבר הפסק ביניהם, כגון אם אדם היה מתפלל תמיד לפני השם יתברך ברוך הוא, לא היה אליו יראָה כל כך, כי היה מרגל לפני השם יתברך ולא היה היראָה כל כך גדולה, לכך אין רשאי אדם להתפלל יותר משלוש תפלות שתקנו אנשי כנסת הגדולה.

ועל כן הצריך הקדוש ברוך הוא לתת התורה לישראל, מפני טעם זה, כי להתפלל תמיד לפניו אי אפשר, כמו שפכתנו, וללכת בטל מכל שכן אי אפשר שהוא מביא חס ושלום לידי עברות וכדומה. על כן נתן הקדוש ברוך הוא התורה שהיא מדברת בדברים הגשמיים, למשל ראוּבן הלנה לשמעון וכדומה, שהיא ענין אחר.

אף שהתורה מדברת בענינים גשמיים היא קדש קדשים ומביאה לידי יראָה מכח קדשת האותיות

ולפי זה שמא תאמר על ידי כן יהיה נפרד

בנסע אנשים לצדיקי הדור לבקש מהם צרכיהם בנים חיים ומזונא, יש שתי בחינות, יש צדיק אשר מקבל כל הדינים באהבה, ועובד בין בטובו בין בעקא, על כן באם באים אליו אנשים שיתפלל בעדם עבור טובת עולם הזה, מצדיק את הקדוש ברוך הוא ואומר להם - לאשר עברתם על דברי ה' על כן בא אליכם כל הצרה הזאת.

ב/ צדיק המציע טענות לפני הבורא ב"ה וממליץ טוב בעד העם

אולם יש צדיק שעושה להפך, פי מציע טענות העם לפני הקדוש ברוך הוא, איך מה שהמה לא טובים הוא מחמת חסרון הפרנסה וכדומה, פי באמת גם לישראל יש הרבה טענות.

באור האלשיך במאמר 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח'

וכמו שכתב האלשיך הקדוש על הא דאם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח (אבות פ"ג מ"ז), שנהו טענות ישראל עם הקדוש ברוך הוא כפניול, שהקדוש ברוך הוא אומר אם אין תורה כו' וצריך ללמד ולעשות ועל ידי זה יגיע להם כל טוב, וזרע ישראל טוענים אם אין קמח כו', כי תחלה צריך לתת להם כל טוב, ואחרי זה ללמדו.

על אף שהצדיק מתלבש בכחינת 'צדיקים נוטלים בורוע' מוכיח ומזהיר את העם על מכאן ולהבא

וצדיק כזה שמצדיק עמו ישראל להשפיע להם כל טוב, מתלבש עצמו אז במדת גבורה מבחינת צדיקים נוטלים בורוע, ועם כל זה דרכו בקדש להזהיר את העם מהיום והלאה שילכו בדרך ה', ואין עונשין אלא מזהירין.

כי אינו מענישם לומר להם על העבר לאשר כף וכף עשיתם ועברתם על תורת ה' על

שרש הנשמה קבלה תועלת מהמאמר הכללי של הדברות

ונראה דשרש הנשמה טרם באה בהתחלקות החושים, ואולי היא בחינת 'חידה', קבלה תועלת ממאמר זה הכללי כמו שהוא כללי, ועל ידי כן נעשו גם שאר כל חלקי הנפש מזככים וראויים לקבל הדברות בפרט כמו שהם פרטיים.

הטרוד ומחסר ישוב הדעת כל ימתין ללמד עד שתהא דעתו מישבת אלא יעסק בתורה ואחר כך יזכה להמשך אחריה

וזה למוד לכל איש הטרוד בענגנים שונים אשר בלתי אפשר לו לישב דעתו וללמד, אל ישגיח על זה, אלא יתחיל ללמד אף על גב דלא ידע מה קאמר, כי אף על גב דאיהו לא ידע שרש הנשמה ידע. ובשכיל זה לאט לאט נמשכו גם יתר חלקי נפשו להתורה, עד שיפנה דעתו ויבין מה שהוא לומד.

אבל לא ימתין עד שיפנה דעתו, והוא בכלל ואל תאמר לכשאפנה אשנה (אבות פ"ב מ"ד), אלא יגרס אף על גב דלא ידע מה דקאמר, כמו שאמרנו ו"ל (עבודה זרה יט.) משום דכתיב (תהלים קיט כ) 'צרכה נפשי לתאבה וגו'.' ואין הפרוש דגם סוף הדבר שלא ידע מה קאמר, אלא שעל ידי כן בא אחר כך לידיעה, ובכלל זה בודאי מה שאמרנו ו"ל (שבת גז.) ליגמר איניש והדר ליסבר, ודו"ק:

דרכי הצדיקים

עטרת ישועה

רבי יהושע מדו"קוב זיע"א

שתי סוגי צדיקים, א' המצדיק את דיני הבורא ומוכיח את הבריות שעליהם לשוב בתשובה ויוטב להם

או יאמר בפסוק ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אליקים כו' (יח טו). הנה

בא עליכם הדינים על אשר עברתם את חקי האלקים ואת תורותיו.

באור מאמר יתרו 'לא טוב הדבר וגו' נבל תבל

ואמר לו יתרו לא טוב הדבר, שלא נכון עשות כן, כי נבל תבל גם אתה על ידי גם העם הזה אשר עמך, הינו אף שאתה בכחך לקבל הדינים באהבה, כי כן דרך הצדיקים להיות עובדים בין בטיבו ובין בעקא, אולם העם יהיה נבול, כי על ידי זה ורפו ממך ויעזבוך, ויגיע גם לך התרשלות מעבודת, כי אין מלך בלא עם, ולזאת גם אתה נבול תבל.

ולבל תאמר כי להעברות השם יתברך אין צריך שיהיה לך אנשים המפוזקים בך ולהיות מסתופפים בצלך, אל תאמר כן, כי לא תוכל עשהו לברך, כי קשה עשות לבדו כמו עם העם יחד, כי על ידי זה תעלה בכל פעם מדרגא לדרגא.

באור 'איעצך ויהי אלקים עמך'

לזאת איעצך ויהי אלקים עמך, הינו שאתה תתלבש כעת במדת אלקים להיות בבחינת צדיקים גוטלין ברווע, והיה אתה מול אלקים לעמד נגדו כבככול עבור טובת ישראל, והבאת את הדברים אלה אל אלקים, הינו להפך תעשה, להביא דברים אלה טענות העם אל אלקים, שהצדק עם העם, ולבל תאמר להם תכף הענש על העבר שבשביל זאת וזאת בא אליכם הצרה, רק עם כל זה והזרת אתהם את החקים כו', הינו מכאן ולהבא תזהיר אותם שילכו בדרך ה'.

באור סיום דברי יתרו

ועל זה סים אם את הדבר הזה תעשה וצוף אלקים, הינו הקדוש ברוך הוא כבככול

כן מגיע עליכם כל זאת, אדרבא מצדיק את זרע ישראל ואומר שהצדק אתם, למען ישמע בפרומים, רק מזהירים מכאן ולהבא שבודאי יהיה לכם כל טוב אף באפן שתלכו בדרך ה' עם העשירות.

אם יזכיה את העם מדי ירפו ממנו ויגיע לו חסרון

וכן צריך באמת המנהיג הדור אשר העם באים להסתופף בצלו לעשות כן, כי באם לאו ירפו העם ממנו ויגיע גם אליו חסרון, כי אין מלך בלא עם, ועל ידי האנשים המסתופפים בצלו נתעלה גם הצדיק למעלה מדרגא לדרגא.

באור דברי משה 'כי יבא אלי העם לדרש אלקים' והמסורה

וזוהו שהשיב משה על שאלת יתרו, כי יבא אלי העם לדרש אלקים (יה ט), ובמסורה הובא על זה עוד ג' פעמים 'לדרש אלקים', אחד גבי שאול שנאבד לו האבדה (שמואל א' ט ט), ואחד אצל דוד גבי דבר שהכה המלאך בעם (דה"א א' כא ל), ואחד בענין עזיהו שדרש אלקים בדרך המלחמה (דה"ב ב' כו ה).

רמז על בני חיי ומזוני

ורומז על שלושה דברים, בני חיים מזונא, כי לבטל הדבר הוא חיים, להשקט מלחמה רומז על בני, כמו שפתיב (תהלים קכח) ו'ראה בני לבניך שלום על ישראל', ודרשו ז"ל בכתבות (ג) שלום על דיני ישראל שלא יבואו לידי מלחמה ומחלוקת, ואצל שאול שנאבדה לו אבדה רומז על צרכי ממון.

באור 'והודעתי להם חקי האלקים'

כי על כל אלה באו אל הצדיק שיתפלל בעדם אל אלקים, אף אנכי הודעתי להם את חקי אלקים כו' הינו שאנכי מודיע להם חקי אלקים' ויגא, שהוא הדינים, הינו מדוע

בכל משאלות לבו כפצו, והצדיק מבין ומאזין ומקשיב לקול דבריו, ומבטיח לו שישוע באמת כפי רצונו, וכדבריו בן הוא פנודע.

ולכאורה הדבר הזה משלל משכלנו, האיך הצדיק הזה מרפין את עצמו, לענייני גופניות וארציות האלה, בשגם להציע זה לבקש על זה, מאת כבודו יתברך מהקדוש ברוך הוא, והשם יתברך רב טובו ממלא בקשתו על צד היותר טוב, ובפרט לאיש ההמוני מגשם פזה מקשר ומרפב לתאוות עולם הזה.

שתי דרגות בענין האמונה בהקדוש ברוך הוא

אמנם הענין הוא כך: דהנה יש ב' הדרגות בענין אמונה אמונת הקדוש ברוך הוא וצדיקיו עושי רצונו. יש מאמינים בהבורא יתברך ויתעלה, מצד השגתם גדלות הקדוש ברוך הוא, אין סוף מלא כל הארץ כבודו, והמה בדרגא גדולה אשר להם כח לעמד בהיכל המלך פנודע.

יש אשר טח עיניהם מראות בטוב הזה, ואינם משיגים כלל גדלותו יתברך, אפס עקר אמונתם, מצד חדוש העולם, בידעם שאין זה מגדר אנושי, רק הקדוש ברוך הוא הוא בורא ומנהיג לכל הברואים וכו', ומצד האותות והמופתים אשר ישמעו ויראו, יאמינו ויאמרו בלב שלם, אין זה פי אם בית אלקים, והכל מכחו יתברך ומבלעדי רצונו הכל כאפס ואין, והכח הזה המה בדרגא פחותה מכת הא' פמוכן.

שתי דרגות בענין האמונה בצדיקים

וכמו כן אצל צדיק הדור, יש גם בן ב' פחות, יש מאמינים בו מחמת השגתם גדלות הצדיק עד היכן עבודתו מגיע, ועד היכן מסירת נפשו, ופושט את צנארו, על כל פסיעה ופסיעה, מחמת כבודו יתברך, ואין

צורך גם בן לעשות בן, פי צדיק גזור והקדוש ברוך הוא מקיים, ועל זה כל העם על מקמו יבא בשלום, פי תמשיכו להם בנים חיים ומזונא הנקלל פכתת שלום:

אמרי טפר

ראבי ירחמיאל ממאגניטוב זיע"א

דברי רש"י על הפסוק

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, ופרש רש"י ז"ל: 'בעב הענן' - במעבה הענן, 'וגם כך' - גם בנביאים הבאים אחריו.

הריק בדבריו

צריך לדעת מה בעי רש"י בזה שמוסרין 'במעבה הענן'. גם צריכים להבין. לפי פרוש רש"י ש'מפרש' 'וגם כך יאמינו' - גם בנביאים הבאים אחריו, אם בן מה שיכות לזה עם האמור, ומדוע תלה הכתוב אמונת הנביאים ב'מה שאמר' הנה אנכי בא אליך בעב הענן. ויתר הדקדוקים אשר ב'כאן, מובאים במפרשי התורה.

התמיהה כיצד הצדיק השקוע לגמרי ברוחניות,

נאות שיטרידוהו המון העם בבקשות גשמיות

והנראה לפרש בעזרת ה', בהקדם קושית הספרים הקדושים, להבין הענין, מה שאיש ההמוני שפל המצב מאד בא לצדיק הדור האמתי, אשר כל מחשבותיו, רק טוב כל הימים לרבות הלילות, ומחשבתו דבוקה לחי החיים, נפשו קטירא לחי ע'למא, ביחוד קודשא ברוך הוא ושיכניתיה, מפשט מפל תאוות עולם הזה, בלתי לה' לבדו.

וההמוני מציע שאלתו ובקשתו, חסרונו על דברים גשמיים עבדים מאד, שישוע

על דבר גשמי שגשמי, כדי להכניס בלבן אמונת ה' ואמונת צדיקיו עושי רצונו, ועל ידי אמונתו באותו צדיק, יתרו על דבריו לשמע קול מוסר שלו ענין ודקדוקין, וגם יכבד אותו, והבן.

רמז הנ"ל בלשונות הפסוק ודברי רש"י

וזאת ניכל לומר מרמז לנו הפתוב הנ"ל, ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליה, הינו שאשמע ואקבל את תפלתך, בעב העני מורה על דברים גשמיים וטובים, וזה שהוסיף רש"י ו"ל במעבה העני, מורה על דבר גשמי שגשמי פנ"ל, גם על זה ארפין את שכינתי לקבל תפלתך למלא בקשתך, כמאמר הפתוב הנ"ל 'המשפילי לראות בשמים וכארץ כו'.

ובא הפתוב כמפרש ונותן טעם על זה, כקשית הספרי קדש הנ"ל, מדוע באמת יהיה כן. בעבור ישמע העם, הינו שפלי עם פשוטי בני ישראל, המכנים בשם 'העם' פנוע.

בדברי עמד דבור הוא קשה, מורה על דברי מוסר וכבושים, דברים הקשים בגידין, כדי שיאזינו וישמעו הפשוטי עם לקול מוסר שלך, מחמת גדל אמונתם בך, מצד רואם מופת וחדוש, תר על שאר ישראל, ועל ידי זה תחזק אצלם אמונת ה' יותר בלבם, כי כל עקר אמונתם הוא מחמת רואם מופת וחדוש.

ולא עוד אלא וגם כך יאמינו לעולם, פפרוש רש"י 'גם בנביאים הבאים אחרך', כי הדבר הנה יועיל, שגם בצדיקי כל דור ודור, יאמינו שהם צדיקים אמתים, וכבודם ויקבלו תוכחתם, להדריכם בדרך השם יתברך פנ"ל:

עושה שום עשיה שבועולם ואפלו תנועה קלה, בלעדי כבודו יתברך, והם בדרך גדולה אשר עיני שכל להם להבין.

ויש אשר לענין עבודתו של הצדיק, ועד היכן פחו מגיע, אין להם שום הבנה, ואינם רואים בו יתרת משאר העם, אך כאשר רואים אצלו איזה מופת או אות, אשר לשאר העם אין באפשרי זה, על ידי זה מאמינים בהצדיק ההוא, כי הוא עובד ועבד ה', ויש לו כח לעמד בהיכל המלך, ועל ידי זה יראים ממנו, ומכבדים אותו וחרדים על דבריו, ואותם האנשים הם בדרך פחותה מכת הא', אשר מחמת זה הם מכנים לפשוטי עם כמוכן.

הצדיק מרכין עצמו לפשוטי העם שאין השתם גבוהה - כדי שתקבע בלבם אמונת ה' ואמונת הצדיקים

ומעתה מוכן שפיר קושיתנו הנ"ל. בין שפשוטי עם, שאינם משיגים שום גדלות מחמת קצר שכלם, ועקר אמונתם הוא מחמת רואם איזה מופת וחדוש, ועל ידי זה נקבע אמונתם בלבם, הן אמונת ה', והן אמונת צדיקיו.

לכן בשביל זה, להכניס אמונה בלב העם שיאמינו בה' ובצדיקיו, מרפין הצדיק את עצמו לבקשת האיש ההמוני ומשפיל את עצמו למדרגת אותו האדם, כאלו אותו הדבר יחסר לו, ושואל ומבקש מהשם יתברך שימלא בקשתו, כדי להכניס בלב האדם אמונת ה'.

הקב"ה ממלא רצון הצדיק בהעתרתו על האדם

והשם יתברך פרב טובו אין שעור, ממלא באמת בקשתו גם בדבר הגשמי הנה, כמו שנאמר 'המשפילי לראות כו' מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון' (תהלים קיג ו-ז), מורה

פְּרַשְׁתַּי יִתְרוֹ

שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֵת (יח כא)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רַבֵּי יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִינְא זי"ע"א

הַמְקִיִּים אֶת הַמְצוֹת כְּרֵאוּי בּוֹרָא חִילוֹת שֶׁל מְלֹאכִים

אֲפֹשֶׁר לְרַמֵּז לְפִי מָה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֵם לְבִרְכָה (אבות פ"ד מ"א) דְּעַל יְדֵי מַעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה נִבְרָאִים מְלֹאכִים טוֹבִים, הַגֵּי מְלֵי אִם עוֹשֶׂה לְשֵׁם שְׁמַיִם בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוּ, אֲבָל הַעוֹשֶׂה שְׂלֵא לְשֵׁמָה אֵין נִבְרָאִים מְלֹאכִים טוֹבִים, וְאֲדַרְבָּא הוּא מְקַלְקַל וְלֹא מִתְקַן.

וְזָהוּ שֶׁאֲמַר וְאַתָּה תַחֲזוּה מִכָּל הָעָם אֲנִשֵׁי חֵיל, הֵם שְׁעוֹשִׂים הַמְצוֹת לְשֵׁם שְׁמַיִם וְנִבְרָאִים מֵהֵם חִילוֹת שֶׁל מְלֹאכִים. וְקִתְנֵי וּמְפָרֵשׁ מִי הֵם הַנִּבְרָאִים עַל יְדֵי מַעֲשִׂיהֶם הַטּוֹבִים חִילוֹת שֶׁל מְלֹאכִים, הֵם יִרְאֵי אֱלֹהִים.

וְהִנֵּה יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנִשֵׁי אֶמֶת רֵאשֵׁי תְבוֹת גֵּימִטְרֵיָא 'אַהֲבָה', לְרַמֵּז דְּעוֹשִׂים מִירְאָה וּמֵאַהֲבָה, וְכָל הַעוֹשֶׂה מִירְאָה וְאַהֲבָה בְּנִדְאֵי שְׁכָל מַדּוֹת הַטּוֹבוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ, וְזָהוּ 'אֲנִשֵׁי אֶמֶת שְׂנֵאֵי בְּצַע', שֶׁכִּינֵן שֵׁישׁ בְּהֵם יִרְאָה וְאַהֲבָה, בְּהִכְרַח שִׁיחֵיו אֲנִשֵׁי אֶמֶת וְשׂוֹנֵאֵי בְּצַע:

אַתָּם רֵאִיתֶם וְגו' וְעַתָּה אִם שְׁמוֹעַ וְגו' וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה וְגו' וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלַכַת כְּהֵנִים וְגו' קְדוֹשׁ גּו' (יט ד-ו)

לְקוּטֵי מַהֲר"א

רַבֵּי אֱלֶעָזָר מִסּוּזְנִיץ זי"ע"א

בְּתַחֲלַת הַדֶּרֶךְ מוֹרָה הַצַּדִּיק לְאָדָם לְעַבֵּד שְׂלֵא לְשִׁמְהָ וּמְרַגֵּישׁ תַּעֲנוּג בַּעֲבוּרָתוֹ

הַצַּדִּיק הַדּוֹר כְּשׁוֹרְצָה לְהַדְרִיף עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי הַעֲבוּרָה, מַחֲזִיב לְהַדְרִיכֶם בְּדַרְכֵי

וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה לְחַתְנוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אוֹדֵת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְאָתֶם בְּדֶרֶךְ וַיִּצְלַם ה' (יח ט)

תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב

רַבֵּי יַעֲקֹב מִבֵּירוֹב זי"ע"א נִכְד רַבֵּי אֶשֶׁר יִשְׁעִיָּה מְרופְשִׁיץ זי"ע"א

הַדִּיוֹק בְּכַתּוּב

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ וְגו' וַיִּצְלַם ה'. הִנֵּה אֵיִתָּא הַקּוּשִׁיא דְּכִינֵן דְּכַבֵּר שְׁמַע יִתְרוֹ כְּמֵאֲמַר הַפְּתוּב 'וַיִּשְׁמַע' וּכְפָרוֹשׁ רַש"י, מָה זֶה שֶׁאֲמַר אַחַר כֵּן וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה וְגו'.

מֹשֶׁה רַבְּנּוּ סִפֵּר לִיתְרוֹ אֵת כָּל הַתְּלָאוֹת כִּי רַק הַמְצַטֵּעַר שְׂמַח לְכַסּוּף בִּישׁוּעָה

וְאֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ, דְּבֵא הַכְּתוּב לְלַמְדֵנוּ עַקֵּר הַסְּפּוֹר אֵת כָּל הַתְּלָאָה, וְזָה לֹא שְׁמַע. דְּאִיהוּ לֹא שְׁמַע רַק הַפְּלֹאוֹת וְהַנְּסִים שֶׁהָשֵׁם בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה לָנוּ, אֲבָל לֹא זוֹ הַדֶּרֶךְ, עַל כֵּן סִפֵּר לוֹ מֹשֶׁה אֵת כָּל הַתְּלָאָה. וְאָז אָמַר 'בְּרוּךְ ה'', עַל הַדֶּרֶךְ הַכְּתוּב 'שִׁישׁוּ אֶתָּה מְשׁוֹשׁ וְגו'' (ישעיה סו י), כִּי הַמְצַטֵּעַר הוּא שְׂמַח בְּהִישׁוּעָה.

בְּאוֹר גּוֹסֵף: סִפֵּר לוֹ הַתְּלָאָה כְּדֵי שִׁיאֲמִין בְּהַשְׁנָחָה בְּרַשִׁית

וְאֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ, כִּי סִפֵּר לוֹ הַתְּלָאָה כְּדֵי שִׁידַע וַיִּאֲמַן שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית. כִּי הָאֲפּוֹקוּרְסִים אוֹמְרִים שְׁחַס וְשְׁלוֹם שְׁתֵּי רַשִׁיּוֹת יֵשׁ, אֶחָד עָשָׂה טוֹב וְאֶחָד עָשָׂה רַע, זֹאת אָמַר הַכְּתוּב וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה לְחַתְנוֹ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְאָתֶם בְּדֶרֶךְ, הִינּוּ הִרַע שֶׁהִיָּה לִישְׂרָאֵל וְגַם וַיִּצְלַם הִינּוּ הַטּוֹב, כָּל זֶה עָשָׂה ה':

וְאַתָּה תַחֲזוּה מִכָּל הָעָם אֲנִשֵׁי חֵיל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנִשֵׁי אֶמֶת שְׂנֵאֵי בְּצַע וְשְׂמַת עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֱלֹפִים

קדם מתן תורה במתיקות מאמרו 'אתם ראיתם וגו', ועתה אם שמוע וגו', והייתם לי סגולה וגו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וגו', ולכאורה איך אמר להם כזאת שיעבדו על מנת לקבל פרס.

אך מתחלה הכרח משה רבנו עליו השלום להדריך עם בני ישראל קדם קבלת התורה בדרך הנה אף שאיננו דרך אמיתי, בכדי ש'על ידי זה ימשיכם ויגרים לבכם ויחשקו בגדל תשוקות לבם ביראת השם ויבקבלת התורה הקדושה וכנ"ל, וילכו ממדרגה למדרגה במתיקות רב, ואחר כך הכרח משה רבנו עליו השלום להרחיקם ולנתשם מן העבודות הלזו כי לא לזה היה המכוון.

וממילא פתאם נפלו ממדרגתם ומתיקות הראשונה, ואז כלם תמהו ושאלו מה זאת ש'כבר טעמנו כל כך מתיקות ומדרגות גדולות, והתלהבות רב וכעת פתאם נטלו מננו ונפלנו ממדרגתנו הראשונה.

ומשה רבנו עליו השלום הסביר להם הענין – עד הנה היה עבודתכם בהתלהבות ומתיקות רב אף לא היה פראוי, כי היה מעט שלא לשמה, וכעת כשתסירו מזה העבודות, ותקבלו עליכם עבודות חדש ותחזקו במסירת נפשכם לבל לקרר לבכם בטענת היצר וכנ"ל, אז תלכו בטח מחדש להעבודות האמתיות, ואז תתענגו ותרגישו בכל פעם יותר מתיקות וערכות גדול בהעבודות לשמה, ותשביע בצחצחות נפשכם מאור הקדשה בלי שום נפילה עוד

(פרשת קרח)

תורה ומצות, אף ש'היה מתחלה קצת שלא לשמה, ממילא יבואו אחר כך לשמה, כמאמר חכמינו ו"ל (נזיר כג), וכדרך האב הרוצה להנהיג בנו לחדר ללמד, נותן לו מתחלה איזה מטבע או חפץ מה, בכדי ש'על ידי זה יחשק לבו ללכת לבית הרב ללמד, פן הדבר הזה ממש.

אחר שמתחזק בעבודתו נטלת ממנו הרגשת המתיקות כדי שיעבד לשמה

וכשוראה הצדיק ש'עובדים עבודתם פראוי, והולכים ממדרגה למדרגה בהתלהבות ומתיקות, מחיב להרחיקם ולנתקם ולהפילם מן העבודות הראשונה הלזו, מחמת שהוא לא לשמה, ובאמת אין זה הדרך האמיתי המכוון ויצוץ הבורא ברוך הוא, וממילא נופלים ממדרגתם הראשונה והמתיקות הנ"ל.

ואז צריכים להתחזק מאד בעבודה חדשה במסירת נפשם ממש, בכדי ש'יוכלו לקבל עליהם מחדש על מלכות שמים ולעמד חזק ואמיץ בהעבודה, מחמת ש'היצר מקרר לבם מאד, ומסיתם מהעבודות בטענה, הלא כבר הייתם עד הנה במדרגה גבה ופתאום נפלתם ממדרגתכם, מה בצע לכם בהעבודות הלא גייעכם לריק.

וכאשר יתגברו בהתגברות רב ובמסירת נפשם נגד טענה הנ"ל, ויעבדו בעבודות השם בכל יום ויום יותר ושיגו באמת מחדש טעם ומתיקות גדול יותר, וילכו מחיל אל חיל ממדרגה למדרגה וכל פלו עוד מן העבודות, כי עבודתם הוא עבודה לשמה בלי שום פגיה וזאת יצוץ הבורא ברוך הוא.

הרמז בהוראות משה רבנו לעם ישראל קדם מתן תורה והדין ודברים ביניהם

וכל זה נרמז בתורתנו הקדושה כמאמר משה רבנו עליו השלום לעם קדוש בני ישראל

בפרשת אחרי וקדשים דלהתרחק לגמרי מן גדר התאווה אין בזה חדוש כל כך ורבובתא, יענין שם.

מעשה כבעל שם טוב זיע"א

וכבר ארע בימי הבעל שם טוב מעשה בכמר אחד שהכריח את עצמו מאד על ענין הפרישות, והיה לגמרי מפרש מן גדר התאווה, עד שהבעל שם טוב עמד לנגדו ועשה רשם גדול בעולמות העליונים והמתיק את הקטרוג שהיה נמשך על ידי הכמר הנ"ל.

עקר הרבובתא היא להתגבר על התאווה

אשר מזה נראה שכזאת יוכל עשות אף מי שהוא שפל המדרגה – לשבר טבעו כל כך עד שגם הטבע תחייב על הפרישות, אבל עקר הרבובתא היא שצריך להניח את טבעו הטבוע בקרבו, ובזה צריך בכל פעם ללחם נגד היצר ולהתגבר עליו, וזהו מעשה הסגלה, וכנ"ל, הינו שהוא הפוך הטבע.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו ושמרתם את בריתי, הינו להיות מפרש ומתגבר על התאווה, אולם ההתגברות יהיה לא בדרך טבע, דהינו לפרש את עצמו לגמרי מן תאות העולם, רק והייתם לי סגלה, רצה לומר שיהיה בדרך סגלה, להתגבר ונקא בכל פעם, דהינו הרוך סגלה וכאמור:

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (לא פחות ולא יותר, רש"י) (יט ו)

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

'לא פחות' – אל לארס להתיאש ולחשב שהוא כמצב פחות, 'ולא יותר' – כמו כן אל לו לבוא לידי גאווה

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ופרש רש"י ו"ל לא פחות ולא יותר.

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ (יט ה)

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הדברים שעל ידם מתדבקים בהשם יתברך

מאחר שאמר (פסוק ד) 'ואבא אתכם אלי', דהינו שפונתו יתברך להדביקם בו, בא להורותם הדברים שיהיו זהירים בהם תמיד, שעל ידם יוכלו להתדבק בו יתברך. תחלת הכל התשובה בכל עת.

וזהו ועתה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (בי"ד כא ו) אין 'ועתה' אלא תשובה. ודריש ביה נמי 'ועתה' כמשמעותה לשון 'עת', דבכל עת צריכים לעשות תשובה דשמא פגמו במה שבעבר.

אם שמוע, 'שמע' גימטריא 'קדוש', שיזקהו בקדשה, דזו היא עקר ההתדבקות בו יתברך. תשמעו, ראשי תבות ת'תפללו ש'תקריט מ'נחה ו'עריבת. ושמרתם את בריתי, הם שבת מילה תפלן.

עוד, ש'מוע ת'שמעו בקלי ו'שמרתם ראשי תבות 'בושת', שיבושו ויבולמו מפני שקבודי מלא כל העולם, וזהו שסיים כי לי כל הארץ, דהינו שקבודי בארץ, לכן צריכים להיות מתבישים מפני:

ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה (יט ה)

תן אהרן

רבי גדליהו אהרן מסקאליווקע זיע"א

'סגלה' הוא הפך הטבע | להתרחק לגמרי מהתאווה אין בכך חדוש

עין בדברי האור החיים הקדוש שפרש פונת הפסוק בענין הסגלה שהוא הפוך הטבע, שם במתק דבריו, ופרש בהקדם דבריו

הטעם שכפה עליהם הדר כגיגית

אך תמויה, אם שְׁכַלְתָּהּ נִפְשָׁם לַתּוֹרָה וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אִם בֵּן לְמָה כָּפָה עֲלֵיהֶם ה' הַר כְּגִיגִית. וְאָמַר הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יִשְׁעֵלִי פְּרָאגָּעַר וְצַ"ל לְתַרְזַן, דִּישְׁרָאֵל הָיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּמַדְרַגָּה גְּדוּלָּה, וְעַל יְדֵי מַצּוֹת פְּרִיֶשֶׁה שָׁאָמַר לָהֶם מִשֶּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם נַעֲשֶׂה כָּלֶם בְּאֶמֶת מִפְּרֵשׁ מַעֲוֹלָם הִזָּה וְלֹא הִזָּה בְּאֶפְשָׁרוֹת לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה גּוֹפְנֵי לְגַמְרֵי.

עַד שֶׁנֶּאֱמַר לָהֶם אַחַר כֵּן 'שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם' וְכִּי מִחַמַּת הַצּוּרֵי הַכְּרָחוּ לַעֲשׂוֹת פְּקִידוֹת ה', כֵּל כֵּן הָיָה אִזּוֹ בְּמַדְרַגָּה גְּדוּלָּה כְּמִלְאָכִים מִמֶּשׁ וְסִבְרוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֹאמַר לָהֶם בְּמַתָּן תּוֹרָה סִתְרֵי תּוֹרָה וְצָרוּפֵי שְׁמוֹת וְעַל זֶה אָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, וּכְשִׁישְׁמְעוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תִגָּב לֹא תִנְאָף לֹא תִרְצַח לֹא יִקְבְּלוּ, יַעַן שֶׁהֵם אֵינָם לְגַמְרֵי בְּמַדְרַגָּה זֹאת חִלְיָה וְרַחֲוִקִים הֵמָּה מֵעֲנִינֵים כְּאַלְהָה, וְעַל זֶה כָּפָה עֲלֵיהֶם הַר כְּגִיגִית שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וְדַבְּרֵי פִי חֲכָם חַן]:

וַיִּדְבַר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר כ)

(א)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הדיוק בלשון הכתוב 'לאמר'

הקשו בַּמִּפְרָשִׁים: בְּכָל מְקוֹם שָׁבוּ נֶאֱמַר 'וַיִּדְבַר גו' לְאַמֵּר', הַכּוּנָה הִיא, שִׁמְסֵרוּ אֶת הַדְּבָרִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ אוֹתָם בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה. אָבֵל, מִכֵּיּוֹן שֶׁבָּעַת מַתָּן תּוֹרָה הָיָה נוֹכָחִים כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֹלֶם שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים – מֵהִי הַכּוּנָה ב'לְאַמֵּר'.

ואין לומר, שֶׁהַכּוּנָה ב'לְאַמֵּר' הִיא בְּשִׁבִיל דְּוֹרוֹת הַבָּאִים, שֶׁהָרִי בַּעַת מַתָּן תּוֹרָה

וְנוֹכַח לְרַמֵּז בְּדַבְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהִיּוֹת לוֹ זֶה הַכּוּנָה מִן לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, הֵינּוּ שֶׁלֹּא יִחְשַׁב הָאָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא הַפָּחוֹת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל וְאֵין לוֹ עוֹד שׁוֹם תַּקְנָה חֵס וְשְׁלוֹם – וְעַל יְדֵי זֶה יִתְאַשׁ חֵס וְשְׁלוֹם מִן הַתְּשׁוּבָה.

לִזָּה אָמַר לְמִשֶּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם שִׁיאָמַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהִי בְּכַחֲנֵינָת לֹא פָחוֹת וְלֹא יִתְאַשׁוּ עַצְמָם חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי בְּיָדָי מוֹכֵן כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְכוֹא לְתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת. וְגַם עוֹד יִכְנִיֵס בָּהֶם זֶה הַכּוּנָה וְלֹא יוֹתֵר, הֵינּוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם יִתְרוֹן וּמַעֲלָה בְּעַבְדוּתָם, שֶׁלֹּא יִסְבְּרוּ שֶׁהֵם עוֹבְדֵי ה' וְיִכּוּאוּ עַל יְדֵי זֶה לְיַד הַתְּנַשְׁאוֹת וְגֵאוֹת חֵס וְשְׁלוֹם, לִזָּה יִרְאוּ שִׁיְהִי לָהֶם תְּמִיד זֶה הַכּוּנָה מִן 'לֹא פָחוֹת' וְגַם 'לֹא יוֹתֵר':

וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אִשׁ דְּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְנִגּו' (י"ט ח)

זנותא דאברהם

רבי אברהם מפוריסוב זיע"א

באור נפלא בטעם הדבר שנאמר 'נעשה ונשמע' בלשון רבים

כל אִשׁ דְּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְלַחֲלֹן כְּתִיב נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע', הַרְבֵּי רַבִּי בּוֹנֵם זְעִלָּה"ה הַקְּשָׁה לְמָה אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, הָרִי שֶׁהִיָּה כֹּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לומר אַעֲשֶׂה וְאֶשְׁמַע.

ותרין בְּדַרְזָן מִשָּׁל, כִּי הֵיוּ שׁוֹבִים בְּמֵאָסָר בַּחֵם הַיּוֹם וְצִמָּאִים לָמִים וְאֵין לָהֶם וּפְתָאוֹם כָּא אֶחָד וְשָׂאֵל לָהֶם אִם יִשְׁתּוּ, הַשִּׁיב כֹּל אֶחָד 'נִשְׁתָּה', יַעַן שֶׁכֹּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל צִמָּאִים וְהַכֹּל חֲפָצִים לְשִׁתּוֹת, בֵּן בְּקַבְּלַת הַתּוֹרָה שֶׁכֹּל אֶחָד כְּלָתָהּ נִפְשׁוּ לַתּוֹרָה וְאֵין מִיָּם אֵלָּא תּוֹרָה, לְכֵן אָמַר כֹּל אֶחָד וְאֶחָד נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע.

תובעים מהאדם שכמשך כל היום תהיה אצלו
ההרגשה של 'אנכי ה' אלקיך'

וְזָהוּ גם מה שנאמר 'היתה לי דמעתי לחם
יומם וְלַיְלָה בַּאֲמַר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ
אֱלֹקֶיךָ' (תהלים מב ד). 'היתה לי דמעתי לחם
יומם וְלַיְלָה': יהודי כל כך ממרמר עד שהדמעות
הם במקום הלחם, בידוע שמריירות פועלת
שלא מרגישים רעבון. וממה נובעת המריירות.
על זה ממשיך בפסוק – 'באמר אלי', טוענים
ותובעים מלמעלה: 'כל היום איך אלקיך'.

'אלקיך' פרושו – כחך וחייתך, ומיהו
'אלקיך'. 'הויה – אלקיך'. 'הויה'
הוא למעלה מזמן ומקום ולמעלה מהשתלשלות,
ובחינה זו היא 'אלקיך' – כחך וחייתך. ויתרה
מזו: 'אנכי הויה אלקיך', 'ש'אנכי', 'אנכי מי
שאנכי דלא איתרמו לא בשום אות ולא בשום
קוץ', הוא 'אלקיך' – כחך וחייתך.

וְדָבַר זה תובעים ממנו: 'כל היום איך
אלקיך!'. ההרגש של 'אנכי הויה
אלקיך' – היכן הוא אצלך במשך כל היום!

מה שמרגיש את ה'אלקיך' בשעת התפלה
והלמוד, או בשעת התנועות – בכך לא
די. לא זוהי הפונה. ענין זה היו יכולים להשיג
גם על ידי מלאכים או על ידי נשמות למעלה
כפי שנמצאות תחת כפא הכבוד.

הכונה של ירידת הנשמה בגוף היא כדי
לברר את הגוף ונפש הבהמית (שהרי
הנשמה עצמה אינה צריכה תקון כלל), ולכן, ממנו
תובעים, שבמשך 'כל היום' – בשעה שאוכל,
בשעה ששותה, בשעה שעוסק במסחרו, ובשעה
שמדבר עם בני-אדם – יהיה אצלו ההרגש
ד'אלקיך', כפי שהוא בעצמו הבין והרגיש
בשעת התפלה ובשעת הלמוד (חלק לא עמ' 67-68):

היו נוכחים גם הנשמות של הדורות שלאחר
זה.

תרוצו של המגיד מעורר'ש זיע'א שענין מתו
תורה הוא להמשיך את עשרת הדברות בעשרה
מאמרות

ומתריץ על זה המגיד ממעורר'ש נשמתו
עדן – שענינו של מתן תורה
הוא להמשיך עשרת הדברות של התורה
בעשרה המאמרות שבהם נברא העולם, בידוע
הפירוש על הפסוק 'עשרה עשרה הכף בשקל
הקדש' (במדבר ז פו), שעשרה המאמרות שקולים
ומכונים כנגד עשרת הדברות. ולכן נאמר
'וידבר גו' לאמר', פי, הכונה היא להמשיך
את ה'וידבר' – עשרת הדברות, ב'לאמר' –
עשרה המאמרות.

באר הענין באפן מעשי – אור התורה צריך
להאיר את עניני העולם הזה

באור הענין בעבודת השם: אור התורה,
עשרת הדברות – צריך להאיר גם
בעניני העולם, עשרה מאמרות.

לא כדעת הסוברים שהתורה היא ענין
בפני עצמו והעולם הוא דבר בפני
עצמו; בהיותו בסביבה של תורה – וועט
ער זיין א תורה-איד, ואלו בצאתו לעולם
יתנהג לפי הנחות העולם – לפי העמדה
וההנהגות של העולם. אלא, נדרש מיהודי
– שכל עניניו, גם עניני העולם, יהיו לפי
הנחות התורה.

לא מדבר אודות דברים האסורים, שכן, דבר
הפשוט הוא שמה שאסור – אסור. הפונה
היא, שאפלו בדברים המתרים – לא צריכות
להיות הנחות העולם, 'בעל-הבית' ישע הנחות',
אלא הנחות של תורה.

'באמר אלי כל היום איך אלקיך' – משמים

לא יהיה לך אלהים אחרים (כ א)

צמח ה' לצבי

רבי צבי הירש מנדבורנא זיע"א
לא יהיה לך אלהים אחרים – העובד את
עצמו ואת תאוותיו

יש לך דקדק למה לא כתיב לא יהיה לך 'אלוה' אחר בלשון יחיד. עיין לקמן בפ' פרשת קדשים בפסוק אל תפנו אל האילים (דף תא ד"ה אבל), יענין שם ש'ידבר להעובד את עצמו, נמצא הוא עובד לתאוות, והתאוות הם עובדים ונמקרים, וכשתעבר ממנו תאנה אחת כשמשביעו הוא עובד לתאנה אחרת. לזה אמר בלשון רבים 'אלהים אחרים':

לא תחמד (כ יד)

אמרי פנחס

רבי פנחס מסוריץ זיע"א

הטעם שרב העולם אינם עוברים על לא תחמד

אמר בשם הרב ו"ל, שלכך על דבור לא תחמד אין רב העולם עוברים, כי איתא בגמרא (שבת פח): בכל דבור נתמלא העולם בשמים, אף נכנס לגן עדן להיות מקום פנוי לדבור השני, וכן כלם. רק האחרון נשאר בעולם הזה, לכן אין עוברים עליו כל כך. ולכן בסעודה שלישית הוא רעוא דרעוין.

הפטרה

ובשתים יעופף (הפטרת פרשתנו – ו ב)

תניא

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א
כעשית מצוה ללא כונה ויצא האדם ידי חובתו
אולם היא כגוף ללא נשמה

והנה עם כל הנ"ל יובן היטב פסק ההלכה הערוכה בתלמוד (ברכות כ:) ופוסקים (או"ח סח) דהרהור לאו כדבור דמי, ואם קרא קריאת שמע במחשבתו וכלבו לבד בכל כח פונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרוא, וכן בברפת המזון דאורייתא ובשאר ברכות דרבנן ובתפלה.

ואם הוציא בשפתיו ולא פון לבו יצא ידי חובתו בדיעבד ואין צריך לחזור, לבד מפסוק ראשון של קריאת שמע ובכ"כ ראשונה של תפלת שמונה עשרה, וכדאיתא [ברפ"ב דברכות] (יג): עד כאן מצות כונה מכאן ואילך מצות קריאה וכו'.

והינו משום שהנשמה אינה צריכה תקון לעצמה במצות, רק להמשיך אור לתקן גוף החיונית והגוף על ידי אותיות הדבור שהנפש מדברת בה' מוצאות הפה. וכן במצות מעשיות שהנפש עושה בשאר אברי הגוף.

אך אף על פי כן אמרו: תפלה או שאר ברכה בלא כונה הן כגוף בלא נשמה. פרוש, כי כמו שכל הפרואים שבעולם הזה שיש להם גוף ונשמה, שהם נפש כל חי ורוח כל בשר איש, ונשמת כל אשר רוח חיים באפיו מפל בעלי חיים, וה' מחיה את כלם ומהנה אותם מאין ליש תמיד באור וחיות שמשפיע בהם.

שגם הגוף החמרי, ואפלו אכנים ועפר הדומים ממש, יש בו אור וחיות ממנו יתברך שלא יחזר להיות אין ואפס כשהיה, ואף על פי כן אין צריך ודמיון כלל בין בחינת אור וחיות המאיר בגוף לגבי בחינת אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש כל חי.

שתי דרגות שונות בקיום המצוה עם כונה וקיומה ללא כונה

ואף שבשניהם אור אחד שונה בבחינת הסתר פנים ולבושים שונים שהאור מסתתר

שנתן להם שעשועים של מלכו של עולם בת
מלך כבודה, בה נבראת העולם ועליה נתיסדה,
היא שרשה היא זיוה היא הדרה היא הודה,
אשרי אדם יחזיק בה לומדה ומלמדה, עץ חיים
היא למחזיקים בה לשמה, עומדים על התורה
ועל העבודה (דרוש ג למתן תורה):

אמת ליעקב

כפי יעקב יחזק מבלגדוב זיע"א
על האדם לכאב בכל לבו בעת שמכרה להפסיק
מלמוד התורה לצרך הפרנסה

וצריך האדם להיות כל עקר תשוקתו כל
ימי חיים חיותו רק לעסק בתורה
ובעבודת השי"ת, רק לפעמים מכרח לבטל
ולהפסיק מדברי תורה - פי צריך לבקש
פרנסתו, או שיש לו איזה מניעות אשר בהכרח
הוא בטל בעת ההיא, עם כל זה מחמת גדל
תשוקתו לתורה ולעבודת השי"ת, ומחמת
שהרגיל עצמו להתמיד בעבודת הקדש, צריך
שירגיש בעצמו שיכאב לבו ממש בעת בטולו
בהכרח:

תורה לשמה

באר מים חיים

כפי חיים מטשורנוביץ זיע"א
הזוכה לעסק בתורה מתוך מבט על הפנימיות
הגנוזה בה זוכה להגיע להשתוקקות והתלהבות
תמידית לבורא ותכרך

הזוכה לבתרה של תורה, זוכה לראות ולהביט
בנפלאותיה ודרך החיים והאור הגנוז
בה וכו', ולהשיג אור הבהיר אור צה ומצחצח
אשר נעלם בתורתנו הקדושה וכו', וכל כך ימתק
למו טעם מתיקות התורה באהבת ה' ורצון אין
סוף ב"ה וב"ש, הנעלם בתורתו הקדושה, עד
שיכסף וירצה ויחשק לרכב נפשו לה' תמיד, ואור

וכך דרך משל התורה ומצות הן עקר היחוד
העליון, על ידי גלוי רצון העליון המתגלה
על ידיהן, והדחילו ורחימו הם מעלים אותן
למקום שיתגלה בו הרצון אור אין סוף ברוך
הוא והיחוד שהן יצירה ובריאה.
והנה אף דדחילו ורחימו הם גם כן מתרי"ג
מצוות, אף על פי כן נקראין 'צדפינ', להיות
פי תכלית האהבה היא העבודה מאהבה, ואהבה
כלי עבודה היא אהבה פתענוגים להתענג על ה'
מעין עולם הבא וקבלת שכר, ו'היום לעשותן'
כתיב (דברים ז א) ולמחר לקבל שכרם (עירובין כא:).

הצמא לבורא יתכרך ואינו מרנה נפשו בתורה
הרי הוא כעומד בנהר וצויעק מים מים
ומי שלא הגיע למדה זו לטעם מעין עולם
הבא, אלא עדין נפשו שוקקה וצמאה
לה וכלתה אליו כל היום ואינו מרנה צמאנו
במי התורה שלפניו, הרי זה כמי שעומד בנהר
וצויעק מים מים לשתות, כמו שקובל עליו
הנביא 'הוי כל צמא לכו למים' (ישעיה נה א).
פי לפי פשוטו אינו מוכן, דמי שהוא צמא
ומתאנה ללמד פשיטא שילמד מעצמו, ולמה
לו לנביא לצעק עליו הוי, וכמו שנתבאר
במקום אחר באריכות (פרק לח - מ):

• לשונות של אור •

מעלת התורה

דרוש טוב

כפי יעקב אביחציקא זיע"א
חבת ישראל שנתן להם כלי חמדה
חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה, חבה
תרה נודעת שנתן להם כלי חמדה,

• לשונות של אור •

שלם אצלם ולא נמוח ולא נתפוצץ כלל והנה עינינו רואות כמה אנשים לומדי תורה בפלפול גדול והמה רחוקים מיראת ה' ומעבודתו, והיצר הרע שלם אצלם שלא נמוח ולא נתפוצץ כלל. אבל באמת דבר ברור הוא שגם תורה אין להם, שאף על פי שלומדים, אין נקרא אצלם תורה. כי בחינת מה שנקרא 'תורה' להיותה מורה דרך לעבודת השם יתברך ונותנת עצה לדבקה בהש"ת, לא לזולתו. והם אינם לומדים לכונה זו, ואדרבה המה מתפארים בה ומערכים טוב ברע (ד"ה וישמע יתרו):

יש כמה לומדים שבקיאים בכל הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ואינם יכולים לעבד את ה' יתברך

ולכן יש כמה לומדים שבקיאים בכל הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים – וכשהוא בלא ידאה אינו כלום, כי לוקח האש בלא כלי ונשרף הוא והמחזין שלו ואינו יכול לעבד את השם יתברך כי גשרפו המחזין שלו (ד"ה וידבר אלקים):

עבודת ישׂראל

רבי ישׂראל מקוץ'ניץ זיע"א

הלומד תורה כדי להגיע על ידי זה לרבקות בו יתברך חש תענוג עצום בלמודו

מי שלומד תורה לשמה – כמו שכתב הכ"ח שם (סימן מז) – להיות פסא והיכל לשכינה על פי נשמתו העוסקת בדבר ה' והוא נעשה מרפכה לשם ה' ושורה עליו כל הקדשה וכל המלאכים מקשיבים לקולו, וכמו שהאריכו בזה בספר הזוהר הקדוש ובספרי קבלה, אם כן יש תענוג גדול והשתוקקת והתלהבות להודות לו ית"ש על נתינת התורה ולכרך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסק בדברי תורה', ואומר 'הערכ נא ה' אלהינו' שיהיו דברי תורה מתוקים כפינו (ליקוטים):

האהבה והחמדה והתשוקה הגדולה בווער בלכבו כאש להכה בכלות נפשו לאלהים:

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א
כאשר פוסקת מהאדם הזהמה משתוקק לקבל התורה

הנה כאשר נפסקה זהמתו והשיגו תורת אלהינו ברוחניות, אז מיד חפצם ורצונם היה לקבל את התורה, כי אז מחשבת האדם מאירה שתורת ה' אלהינו הוא חייו וארך ימיו. אמנם באשר מחשבת אדם נתעבה ונתגשם אינו מתאנה כל פך לתורת ה' וקשה עליו לקיים (קדושה ראשונה פורים):

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

על ידי התורה יכול האדם לדעת מטרת ביאתו לעולם וכן הצדיק יכול להשפיע על ידה פרנסה רפואה והצלחה | ענין 'נשמה חדשה' 'תורה חדשה'

ובפגע האדם בתורה באור נשמתו, יאיר נתיב נשמתו, ויכול לידע ענין בואו בעולם הזה על מה ולמה, ויתקן נשמתו כמה שקלקל וכו', וזהו הנקרא אצלנו 'נשמה חדשה' ותורה חדשה. וגם תורה כזו כלולה מכללות נשמת ישׂראל, כי נשמה אחת מישראל כלולה מכל הנשמות, ויכול האדם למלא חסרון חברו, כמו בפרנסה או רפואה והצלחה (פרשת קדושים):

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשׂרנוביל זיע"א

עינינו רואות אנשים לומדי תורה בפלפול גדול והמה רחוקים מיראת ה' ומעבודתו והיצר הרע

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

אור מתן תורה לא נפסק לעולם

האור ממתן תורה לא נפסק לעולם, והאור שופע ומאיר לישראל בתמידות, ולא נכבה ח"ו אף רגע אחת. והגם שלפי הנראה האור מכסה לפנינו, אבל באמת מאיר לישראל לעולם (פרשת מקץ):

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

כשפותח ספר ללמד יזכר ממעמד הר סיני

כשאדם פותח איזה ספר ללמד, צריך אז לזכר מעמד הר סיני וכאלו הוא קבל את התורה מפי הנבוכה, ואז בא על ידי זה לידי אימה ויראה כמו שנתנה התורה ברתת ובזיעה (פרשת כי תצא):

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

הלומד תורה בהתלהבות וזכה לבחינת מתן תורה

איתא בספרים קדושים, ונם שמעתי ממצעיות מקדושי העליונים, כי כשאיש ישראלי הוא לומד התורה בהתלהבות ודבקות גדול, אזי מתלהט אש סביבותיו ואז רואה הכל כאז במתן תורה שנפתח לישראל כל השבעה קדושים (פרשת ואתחנן ד"ה ושמתם):

בוצינא דנהורא

רבי ברוך ממענו'בו' זיע"א

המפסיק באמצע למודו להתבונן לפני מי הוא לומד מוד מתנוצץ עליו אור גדול

מי שנגע יראת ה' בלבו, ורוצה להקיץ עצמו משינת הזמן ותרדמתו, או רוצה להקיץ עצמו מלמודו, כי יש בני אדם שמשקעים כל כך בהלמוד, עד שגשפח מלוח לבם יראת השי"ת, כנודע זה לכל משפיל וכו'. והנה מי שזוכה להקיץ את עצמו, מיד בהשקפה ראשונה מתנוצץ עליו אור גדול, עד שנהפך לאיש אחר, ומתעורר עליו אור הקדשה, אשרי להזוכה (פרשת מקץ):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

מי שתמיד נוספת בו אהבת תורה סימן שלומד לשמה

זה סימן מבקח – מי שנתוסף לו בכל עת יותר חשק ורצון ואהבה אל התורה על ידי רב התעסקות בה, הוא סימן שלומד לשמה באמת (ואתחנן תרל"ח):

זכירת מעמד הר סיני

תפארת שלמה

רבי שלמה הכהן מרדומסק זיע"א

נותן התורה לשון הנה

כאשר האדם משים זכרונו על מעמד הר סיני, יכול לעורר אותו בחינה שהיה אז בשעת קבלת התורה גם עתה כאלו היום נתנה וכו', ולכן אנו מכרכים בכרכת התורה 'נותן התורה' לשון הנה, תמיד בכל יום הוא נותן התורה בהתעוררות יום הנבחר כנ"ל:

ארצות גאוני הדורות

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה (יח א)

שיירי הנפש

רבי רפאל גדיר צבאן זצ"ל
ברגע שהבין יתרו שיכול להתגיד בא תכף
ומיד

בגמרא זבחים (קטו.) מובא, מה שמועה שמע
ובא. רבי יהושע אומר, מלחמת
צמלק שמע ובא, רבי אליעזר בן יעקב אומר,
קריעת ים סוף שמע ובא.

וכתבו המפרשים, פי אמנם שמע יתרו גם
על קריעת ים סוף וגם על מלחמת
צמלק, וכל המחלקת היא, מהי הסבה העקרית
שגרמה ליתרו להשתכנע ולהתגיר. ויש להבין
את שרש מחלקתם.

ויובן בהקדים את דברי ספר 'ילקוט הגרשוני',
שפתב לבאר את הטעם ששלח משה
את יהושע להלחם בעמלק, ולא יצא בעצמו,
על פי הגמרא בסנהדרין (טו.) שעמלק נולד
לתמנע פילגש עשו, לאחר שנדחתה על ידי
האבות שבקשה להתגיר, ומפני כך צער עמלק
את ישראל. ומה שלא קבלוה האבות, הוא
מהטעם המבאר בגמרא בזמות (מ:), שקשים
גרים לישראל כספחת. אמנם, משה קבל את
הערב רב, וכמו שכתב רש"י על הפסוק 'וידבר
ה' אל משה לה רד כי שחת עמך אשר העלית
מארץ מצרים' (שמות לב, ז), 'שחת העם לא
נאמר אלא 'עמך', ערב רב שקבלת מעצמך
וגירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו
גרים בשכינה', הרי שמשה אינו סובר ש'קשים
גרים לישראל כספחת'. והיוצא מכך הוא, כי
מה שלא קבלו האבות את תמנע היה שלא
בדין, ולכן בא עמלק להלחם עם ישראל.

לפיכך שלח משה את יהושע, שהוא יצא
וילחם בעמלק.

על פי זה יש לבאר את שרש המחלקת בין
רבי יהושע לרבי אליעזר בן יעקב. רבי
יהושע סובר שתכף ששמע יתרו על קריעת
ים סוף חפץ היה להתגיר, אף לא בא להתגיר
אחר שסבר כי אין ישראל מקבלים גרים, כשם
שלא קבלו האבות את תמנע ברוחה להתגיר.
ורק כאשר שמע גם על מלחמת צמלק, ושמע
שלא נלחם משה בעמלק אלא שלח את יהושע,
משום שלשיטת משה אין נכון לרחק את
הגויים החפצים להדבק בעם ישראל, ואדרבה,
ראוי לקבל את הגרים, אז יתרו בא פדי
להתגיר.

ורבי אליעזר בן יעקב סבר, שאף אלו ידע
יתרו כי משה סובר שראוי לקבל את
הגרים, לא יכול היה ללמד מזה שצדק היא
ההלכה, כי אולי, למעשה, נוהג משה כמנהג
האבות שאין מקבלים גרים. אף בשמע יתרו
שבקריעת ים סוף גם הערב רב שהתגירו,
עברו יחד עם ישראל בפישה בתוך הים, מוכח
שהספים ה' עם משה לקבל את הגרים, ואם
כך, נכון הוא הדין גם למעשה. ומכח שמועה
זו של קריעת ים סוף, דקא, בא להתגיר.

(באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אפריון

רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל

קבלו את יתרו להתגיר מאחר שישב ברום
המעלה ובנדאי שכא להתגיר לשם שמים

לכאורה מה שכתב 'בהן מדין' נראה קצת
מיתר. ונראה דיש לומר דבא לתרץ,

בעת שנולד בנו הראשון לתן הודיה על שנציל מחרב פרעה, פי טוב היה לו ההריגה מלראות בצרות ישראל. אמנם אליעזר נולד לו לאחר מראה הסנה, פי היה קטן קודם המילה בשבובו למצרים כמאמרם חז"ל (נדרים לא): אמר משה אמול ואצא וכו', ואז כבר נתבשר הגאולה וקץ הישועה, ואז נבחר לו החיים, ולכן החל להודות ולקרא לבנו על שם הנס.

מרגניתא טבא

רבי דוד בר אבה לייב מאמטטרדם זצ"ל חביבות היסורים מכל טובות העולם הזה הנה קשה מפני מה קרא לראשון גרשם, היה לו לקרותו אליעזר פי אלהי אבי בעזרי, שזה היה בתחלה.

ונראה

לי כף, דגרשם היה נקרא על שם הגרות שהיה בארץ נכריה, וקרא שם בנו כף להורות שמקבל הגרות באהבה וחביבה עליו כבנו, ואליעזר נקרא על שם ההצלה שהציל אותו מחרב פרעה ונתן הודאה להקב"ה על הטובה. וידוע שהצדיקים חביבין עליהם יסורין יותר מן טובות העולם הזה, כמו שמצינו שפמה צדיקים קבלו עליהם יסורין מעצמן, ולכך קרא לראשון על שם הגרות, ושם השני אליעזר פי אלהי אבי בעזרי.

ויצא משה לקראת חתנו (יח ז)

לקוטי נפתלי

רבי נפתלי צבי הירש בר חיים מפיוודא זצ"ל מנין שאף אהרן יצא יחד עם משה לקראת יתרו פרש רש"י כיון שייצא משה יצא אהרן, ומי ראה אלו יוצאין ולא יצא. וקשה מנא

פי לכאורה קשה איך קבלו את יתרו להתגיר, ויהי אַמְרִינָן ביבמות (כד:) אין מקבלים גרים לימות המשיח, פיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה, והינו משום דיש לחוש שמא אין פונתם לדבק בישראל אלא משום הצלחתם ולא לשם שמים, ואם כן איך קבלו את יתרו בזמן ההוא שהיו ברום ההצלחה. אב"ל יש לתרץ כדאמרינן ביבמות (עו), דמקשה איך גיר שלמה לבת פרעה והא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה, ומתרץ מידי הוא טעמא אלא משום שלחן מלכים (פרוש), שמא אין פונתו אלא משום כבוד וגדלה, הא לא צריקא לה (פרוש) שפכר היתה בת מלך.

וגם יתרו הרי במדין ישב בכבודו של עולם, כמו שכתב רש"י (יח ה) 'אל המדבר' בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה ישב בכבודו של עולם ונדבו לבו וכו', וזה שאמר 'כהן מדין' שהיה שם הראש, כמו שתרגם אונקלוס רבא דמדין, וישב בכבודו של עולם, ושוב אין מקום לחשד אותו, ועל כן בא להתגיר.

שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה. ושם האחר אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצאני מחרב פרעה (יח ג-ד)

תפארת יהונתן

רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל

לא אבה משה לתן הודיה על הצלתו מחרב פרעה בשעה שהיו ישראל בתכלית השפלות מה שלא קרא לכן הראשון על שם הנס נבכו בו המפרשים, אבל נראה לי דידוע פי הנביאים בחרו מות מחיים בראתם צרות ישראל, ולכך משה שחשב תחלה פי עוד זמן רב לגאולה וישראל בתכלית הצרות לא אבה

ועל פי הערה זו יובן דכף יתרו אמר לו למשה, 'מדוע אתה יושב לבדך' ולא בעשרים ושלשה, על כרחך שאתה דן דיני ממונות, ואם כן מדוע כל העם נצבים עליך מבקר עד ערב, ובקצור לא היה יכול להקשות מדוע כל העם נצב עליך מן בקר עד ערב, דהיה אפשר לומר שדן דיני נפשות, אבל מכח זה שדן לבדו מוכח שדן דיני ממונות, שפיר אמר אחר כך אם כן מדוע כל העם נצבים מבקר עד ערב.

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ (ט ה)

זאת ליהודה

רבי יהודה קצין צ"ל

התורה נתנה לישראל במתנה כדי לבטל את טענת המלאכים

מוכא במדרש (דב"ר ח, ב), 'אם תאמרו, שמא לרעתכם נתתי את התורה, לא נתתי אותה אלא לטובתכם, שהרי מלאכי השרת התאוו לה ונעלמה מהם. ואינו מוכן, איך יעלה על הדעת לומר שהתורה נתנה לרעת עם ישראל.

ויש להקדים את דברי הגמרא בשבת (פח), כי בשעה שעלה משה לשמים כדי לקבל את התורה, אמרו המלאכים לה, 'תנה הודך על השמים' (תהלים ח, ב). ובארו המפרשים (החיד"א בספרו 'כסא דוד' דרוש ד, ועוד), שתביעת המלאכים שהתורה מגיעה להם היתה מהדין של 'בן המצר', והינו שיש זכות קדימה בקניית הקרקע לשכנו של המוכר לפני כל אדם אחר, ואף הם, מושכם של המלאכים קרוב לה' יותר מאשר ישראל. ומבאר בגמרא כבא מציצא

ליה לרש"י שיצא גם אהרן, דלמא משה לבד יצא.

ויש לומר דרש"י פרש (בראשית כח י) 'ויצא יעקב מבאר שבע' יציאתו עושה רשם, פנה זיוה פנה הודיה, ופרש המזרחי מדכתיב 'ויצא' ולא כתיב 'וילך יעקב'. ולפי זה אתי שפיר שגם כאן קשה למה כתיב 'ויצא משה' ולא כתיב 'וילך', אלא כיון שיצא משה פנה זיוה, אף הא משה ואהרן שקולים הם (מכילתא בא מס' דפסחא פ"א) והא נשאר אהרן, אלא על כרחך שיצא גם אהרן.

ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב (יח יד)

בן אורי

רבי אורי ב"ר יהודה לבי מדרוני צ"ל

קשית יתרו למשה מדוע דן דיני ממונות מבקר ועד ערב ולא עד זמן סעודה בשעה החמישית

מקשים כאן מהו זה שאמר יתרו שני דברים למשה 'מדוע אתה יושב לבדך', ועוד אמר לו 'וכל העם נצב עליך מבקר עד ערב', היה לו לומר בתרא מחתא מדוע נצבים העם עליך מבקר עד ערב.

ונראה להקדים לזה גמרא דסנהדרין (מ). אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד זכות, מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהם, ולא יורד משם כל היום כלו, משמע מזה שהיה דנין נפשות כל היום, ובדיני ממונות קיימא לן (שבת י). שדינין עד זמן סעודה שהיא שעה חמישית. ובגמרא ה"ל (סנהדרין ה): יחיד ממחה דן דיני ממונות לבדו, ובדיני נפשות צריכין עשרים ושלשה לפי שצריף דעות שנאמר (במדבר לה כד) 'ושפטו העדה וגו'.

תְּרוּמָתִי, דְּלַעֲנֵן קִדְשַׁת תְּרוּמָה צָרִיף שְׂיֵהִיָּה מְשֻׁמֵּר דְּנָקָא, וְלֹא מִהֵי מַה דְּאִינוּ יוֹדַע בְּהֵם קִלְקוּל, רַק צָרִיף שְׂיֵהִיָּה יוֹדַע שְׁהֵם טְהוּרִים. וְכֵן בַּתּוֹרָה מְכַרְח הָאָדָם לְשׁוּמְרָם בְּטַהֲרָה, וּמִיָּד שְׂיֵסִיחַ דְּעֵתוֹ מֵעֲבוּדָתוֹ וּמְשֻׁמֵּרָתוֹ נִפְסַל, וְאִף עַל גַּב שְׂאִינוּ יוֹדַע בְּעַצְמוֹ שׁוּם קִלְקוּל, כֹּל שְׁלֹא נִזְהָר לְהַשְׁמֵר בְּטַהֲרָה וּקְדוּשָׁה נִפְסַל. וְכו'.

וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם הַמַּעֲלָה הַקּוֹבֵעַ עִתִּים לַתּוֹרָה לְכַל יִסִּיחַ דְּעֵתוֹ מִתּוֹרָתוֹ, וְגַם בְּעַת עֶסְקוֹ בְּצָרָף פְּרִנְסָתוֹ יִהְיֶה דְּעֵתוֹ לְמַעַן יִכָּל לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה תַּכְף אַחַר הָעֶסֶק וְלַחֲזוֹר לְלַמּוּדוֹ, וְגַם בְּעַת עֶסְקוֹ בַּהִפְרָנְסָה יִתְבוֹנֵן תְּדִיר בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה אִם הוּא עַל פִּי תוֹרָה, אִם אֵין בּוֹ אִסּוּר גָּזֵל אוֹ אֲוֵנָא וְכדוּמָה, נִמְצָא דְּגַם אֲזוֹ דְּעֵתוֹ עַל תּוֹרָתוֹ.

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל

יראת שמים אוצר של הקב"ה כי נתנה לבחירת האדם

וְהִיִּיתָם לִי סֶגְלָה כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ, הֵף כִּי אֵין לוֹ מוֹבָן, וְרַשִׁי פֶּרֶשׁ אִף כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ.

וְלִפִּי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי נִרְאָה עַל דְּרָף מַה שֶּׁאָמְרוּ (ברכות לג:) אֵין לוֹ לְהַקְבִּיָּה בְּעוֹלָמוֹ אֲלֵא אוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת שָׁמַיִם, וְשִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם הַגְּאוּן הַתִּנָּא מוֹה' רַבִּי אֲלֵהוּ מוִילָנָא זֹלָה"ה וְכֵן מְצִאתִי בַּשְּׁלָ"ה, דְּהֵנָּה הַמְּלִיךְ בַּמָּה עוֹשֶׂה לוֹ אוֹצֵר, בְּדַבְּרֵי יָקָר אֲשֶׁר הוּא קוֹשֶׁה הַמְצִיאֹת, וְהֵנָּה כֹּל אֲשֶׁר בְּאָרֶץ לֹא שִׁנְךָ שְׂיַעֲשֶׂה הַקְּבִיָּה אוֹצֵר, כִּי הַכֹּל שְׁלוֹ וּמִדּוֹ בָּא לָנוּ, אֲבָל יְרֵאת שָׁמַיִם זֶה נִתֵּן הַבְּחִירָה לְהָאָדָם, וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ הַקְּבִיָּה אוֹצֵר, וְדו"ק וּדְפַח"ת.

(קח:), שְׁכֵן הַמַּצֵּר קִדְם בְּמִכְרֵ, מִשׁוּם "וְעַשִׂיתָ הַיִּשְׁרָ וְהַטּוֹב" (דברים ו, יח). אָמְנָם מְבֹאָר בְּגִמְרָא (שם) שְׁכֵל זֶה בְּמִכְרֵ, אִף בְּמַתְנָה, וְרַשִׁי לְתַתָּה לְכָל אֲשֶׁר יִחַפֵּץ, וְאֵין בֶּן הַמַּצֵּר יָכוֹל לְעַרְעֵר עַל נְתִינְתָּה. וְכֵן נִפְסַק בְּשו"ע (ח"מ סי' קעה סג"ד).

וְלִפִּי זֶה יוֹבֵן הַמְדַרְשׁ, שֶׁאָמַר ה' לְיִשְׂרָאֵל 'אִם תֹּאמְרוּ, שְׁמָא לְרַעַתְכֶם נְתַתִּי אֶת הַתּוֹרָה', וְזֹאת בְּגִלָּל שְׁנַתִּית אוֹתָהּ לְכֶם בְּמַתְנָה, וּמִזֶּה אַתֶּם לְמַדִּים שֶׁהַתּוֹרָה קְלָה בְּעֵינֵי. תְּדַעוּ שְׂאֵין הַדְּבָר בֶּן, 'לֹא נְתַתִּי אוֹתָהּ' לְכֶם בְּמַתְנָה 'אֲלֵא לְטוֹבְתְכֶם'. וְהַטַּעַם לְכֵן, 'שֶׁהָרִי מְלֹאכֵי הַשָּׂרֵת הַתְּאוּוֹי לֵה' וְטַעֲנוּ שֶׁהֵם קוֹדְמִים מִדִּין 'בֶּן הַמַּצֵּר', וְלָכֵן נְתַתִּי אוֹתָהּ לְכֶם בְּמַתְנָה, כְּדִי לְבַטֵּל אֶת טַעֲנַתְכֶם, וּבְגִלָּל זֶה הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְכֶם 'וְנַעֲלָמָה מֵהֶם'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

בית הלוי

רבי יוסף דב בר סולובניצ'יק זצ"ל

אף הטרוד לפרנסתו לא יסיח דעתו מלמוד התורה

הִנֵּה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מְצִינוּ דְּנֹאֲמַר אֲצֵל הַתּוֹרָה לְשׁוֹן שְׁמִירָה, כְּאֵן נֹאֲמַר 'וּשְׁמִרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי', וְכֵן כְּתוּב (שמות לד כו, עיין שם) 'שְׁמַר לָךְ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה', בָּא הַכְּתוּב לֹאֲמַר דְּדַבְּרֵי תוֹרָה צְרִיכִין שְׁמוּר.

וְכִמְרוּ דְּמְצִינוּ דְּחֵלִין אֵינָן נִפְסְלִין רַק אִם יוֹדַע שְׁנַטְמָאוּ, וְכֵל זְמַן דְּלֹא יוֹדַע בְּהֵם שְׁנַטְמָאוּ הָרִי הֵם בְּחֻזְקַת טְהֻרָה דְּאֵין צְרִיכִין שְׁמוּר בְּטַהֲרָה, מַה שְׂאֵין בֶּן תְּרוּמָה וּקְדוּשָׁה נִפְסְלִין בְּהַסַּח הַדְּעַת, וְאִף עַל פִּי שְׂאֵין יוֹדַע לְהֵם שׁוּם טְמָאָה, מְכַל מְקוּם בֵּינָן דְּלֹא שְׁמַרְם וְהִסִּיחַ דְּעֵתוֹ מִשְׁמִירְתֶּם נִפְסְלִין בְּהַסַּח הַדְּעַת, וְנִפְקָא לָן מְקַרָא דְּכְתִיב (במדבר יח ח) 'מִשְׁמֶרֶת

(תרומה), דְּכַל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עָלָיו לָקִים כָּל הַתְּרִיגִּי מִצְוֹת, אִךְ זֶה אִי אֶפְשֶׁר שֶׁהָרִי יִשְׁנֵם כַּמָּה מִצְוֹת שְׂאִינֶם נוֹהֲגִים אֲצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כְּגוֹן רַק מִי שֵׁיִשׁ לוֹ קָרָקַע שֵׁיִף בְּכַמָּה מִצְוֹת וְכַדּוּמָה, אוֹ דְּוָקָא כְּהַנִּים שֵׁיכִים בְּכַמָּה מִצְוֹת וְכוּ', וּמִשּׁוּם הַכִּי צְרִיף לִהְיוֹת מְגַלְגֵּל פַּעַם אַחַר פַּעַם עַד שֵׁיכִים כָּל הַמִּצְוֹת בְּלֵן.

אך כְּכָר יְדוּעִים דְּבָרֵי הַקְּדוּשׁ בְּעַל הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף זִי"ע (פר' ראה ד"ה מגורת) לְפָרֵשׁ מֵאַמְרֵם ז"ל (חגיגה ג:) אֵיזְהוּ שׁוֹטֵה זֶה הַלֵּן בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת, דְּהִינּוּ שְׂאִינּוּ מִתְּקַן מֵה שֶׁמִּשְׁל עָלָיו בְּפַעַם אַחַת, עַל כֵּן צְרִיף לִהְיוֹת מְגַלְגֵּל כַּמָּה פְּעָמִים, וּמִמִּילָא הוּא לֵן בְּהַרְבֵּה בֵּית הַקְּבֻרוֹת. אִךְ הַעֲצָה לָזֶה עַל יְדֵי הָעֲרֻבוֹת שֶׁכָּל אֶחָד מִקִּיָּם הַמִּצְוֹת הַמְּטַלּוֹת עָלָיו, וְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרֻבִים זֶה לָזֶה, וּמִמִּילָא יֵשׁ לְכָל אֶחָד חֵלֶק בְּמִצְוֹת חֲבָרָו. אִךְ אִם אֲנִי בְּבַחֲיַנַּת מְמַלְכֵת כְּהַנִּים, דְּאִיֵּן לִנּוּ הָעֲרֻבוֹת, אִם כֵּן נִפְל פִּתְא בְּבִירָא, עַל כֵּן נִשְׂאָר עֲצָה אַחֲרַת דְּהִינּוּ לַמּוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁבְּזֶה מִקִּיָּם הַמִּצְוָה כְּמוֹ בְּפַעַל מִמֶּשׁ.

וזהו שְׂאֵמֶר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכֵּת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, פְּרוּשׁ בַּחֲיַנַּת כְּהַנִּים דְּאִיֵּן לָהֶם עֲרֻבוֹת, וְאִךְ עַל פִּי כֵּן תִּהְיוּ וְגוֹי קְדוֹשׁ שֶׁתּוֹכְלוּ לָקִים כָּל הַמִּצְוֹת בְּלֵן, וְכִי תִימָא הַאִיף אֶפְשֶׁר דְּבָר זֶה הִלָּא חֲסַר עֲנִין הָעֲרֻבוֹת כַּנ"ל, עַל זֶה מִתְּרַץ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּהִינּוּ לְלַמַּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וּבְזֶה יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה בְּפַעַל, וְעַל זֶה אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה שְׁלֹא יִגְלֶה לָהֶם תִּכּוֹן הַעֲנָן הַמַּעֲלָה וְהַחֲסָרוֹן 'לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר' רַק דְּבָרִים כְּכַתְּבָן, וְאִךְ עַל פִּי כֵּן אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל 'כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע'.

והנה 'סְגֻלָּה' כְּכָר אָמְרוּ בְּכָא קָמָא (פ"ו:) עַל 'נַעֲשֶׂה לּוֹ סְגֻלָּה' דְּהִינּוּ אוּצָר, וְזֶה שְׂאֵמֶר 'וְהִיָּה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ בְּקִלִּי וְהִיִּיתֶם לִי סְגֻלָּה' וְהִינּוּ אוּצָר שְׁלִי, וְזֶה שְׂאֵמֶר 'כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ' וְלֹא יִפֹּל בּוֹ לְשׁוֹן אוּצָר, אֲבָל מִיִּרְאַת שָׁמַיִם אֲנִי עוֹשֶׂה לִי סְגֻלָּה, דְּהִינּוּ אוּצָר.

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (יט ו)

חַמַּדַּת יִשְׂרָאֵל

רַבֵּי יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה קְאָרְפּוֹנְקֶעַל זצ"ל

לַמּוֹד הַמִּצְוֹת שְׂאֵמֶר לֹא יִכּוֹל לָקִיָּם נַחֲשֵׁב כְּקִיָּים אֹתָם מִצְוֹת

וכרש"י, לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. וְצְרִיף בְּאוּר הַפּוֹנֶה בְּזֶה. וְנִרְאֶה לְעֵנְיֹת דַּעֲתִי עַל פִּי מֵה שֶׁכַּתֵּב הַצֵּל"ח (בְּרֻכּוֹת כ:), דְּדוֹנָקָא הֵי־יִשְׂרָאֵלִים קָבְלוּ עָלֵיהֶם הָעֲרֻבוֹת זֶה עַל זֶה, אֲבָל לֹא הַכְּהַנִּים, יַעַן שֶׁהַכְּהַנִּים לֹא חֲטְאוּ בְּעֵגֶל. [נִרְעֵן בְּכָלִי חֲמֵדָה (פר' דְּבָרִים אוֹת א) שֶׁהִבִּיא קָשִׁיא בְּשֵׁם הַמִּפְרָשִׁים עַל דְּבָרֵי הַצֵּל"ח הַלְלוּ, מִמַּעֲשֶׂה דְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן שֵׁטַח שֶׁהוֹצִיא יָבֵאִי הַסֵּלֶף וְכוּ' (בְּרֻכּוֹת מ:), וְהִלָּא אִיֵּן לָהֶם עֲרֻבוֹת שֶׁהָרִי כִּהֵן הָיָה וְאִיף יִכּוֹל לְהוֹצִיא הַכְּהַנִּים, עֵינִן שֵׁם מֵה שֶׁתְּרַץ בְּזֶה וְאִיֵּן כָּאֵן מְקוּם לְהַאֲרִיף.]

ועל כָּל פְּנִים נִמְצָא לְפִי זֶה דִּישׁ לָזֶה מַעֲלָה וְחֲסָרוֹן, הַמַּעֲלָה דְּכַתִּיב (ויקרא כו לו') וְכִשְׁלוּ אִישׁ בְּאֲחִיו וְדָרְשׁוּ חו"ל (שבועות טו.) אִישׁ בְּעוּזוֹן אֲחִיו, מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֻבִים זֶה בְּזֶה, אֲבָל אִם יִהְיוּ בְּבַחֲיַנַּת כְּהַנִּים לֹא יִהְיֶה אֶחָד עֲרֻב בְּעַד חֲבָרָו. וְהַחֲסָרוֹן בְּזֶה, דְּלֹא יִהְיֶה בְּיָדוֹ לָקִים כָּל הַתְּרִיגִּי מִצְוֹת, מִחַמַּת דִּידוּעַ מֵה שֶׁכַּתֵּב הֵישָׁמַח מִשָּׂה (פר' שְׁמוֹת ד"ה וְעַד הַשְּׁלִישִׁי) בְּשֵׁם הַמִּפְרָשִׁים, וְגַם הוּבָא בְּדְבָרֵי יוֹאֵל (פר'

מה מי שנשבע בשמו באמת כף, הנשבע לשקר על אחת כמה וכמה.

הרי שאף על פי שלא נשבעה האשה בשם שמים אלא בחיי בנה, הנה ענש כמו שנשבע בשם הקב"ה, ודבר פשוט הוא שעל כל פנים אין חמור כל כך כמו מי שנשבע בשם שמים. על פן אמר 'לא תשא שם ה' לשוא', כי יש רבותא בזה אשר לא ינקה ה' אפילו מי שנושא שמו של עצמו לשוא ואינו מזכיר שם שמים, אף על פי שאין הענש גדול כל כך מפל מקום לא ינקה הוא, ומזה תלמוד ענש מי שנושא שם שמים לשוא.

כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים הכרתי עמכם. לא תעשוני אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם (כ יט-כ)

בני יצחק

רבי יצחק חנין משאלוניקי זצ"ל

בטול סגנוניא של משה 'לי אמרת ולא להם'

והנה הבז"פ ו"ל האריך למעניתו במקראי קדש אלו, והעלה דהכונה היא עם מאמרם ו"ל, לפי שאמר הקב"ה הדברות בלשון יחיד דכתיב 'אנכי ה' אלהיך', כדי לתן סגנוניא לישראל, וכמו שאמרו ר"ל (שמו"ר מג ה) דכשעשו ישראל את העגל למד משה סגנוניא על ישראל, ואמר להקב"ה 'אנכי ה' אלהיך' אמרת לי ולא להם כו'. לכן אמר עכשו הקב"ה למשה כה תאמר אל בני ישראל לא 'תעשוני' אתי אלהי כסף כו', דהיגו בלשון רבים, זהו תנן דברי הרב ו"ל.

ובעקבותיו נראה לעניות דעתי, דזהו מה שאמרו ישראל למשה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות, 'עמנו' דייקא, דבשלמא אם אין הקב"ה מדבר

זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך (כ ה-ט)

אור תורה

רבי אורי קולמיר זצ"ל

רמו הכתוב להחליף במדבר ואינו זוכר אימתי יום השבת שרשאי לעשות לפרנסתו רק כדי קיומו

נראה פרוש הפתובים על פי הגמרא במסכת שבת (טו), אמר רב הונא היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד וכו', אמר רבא בכל יום ויום עושה לו כדי פרנסתו, ומפרש הר"ן כדי פרנסתו ולא יותר דדילמא שבת הוא, וקאו פרנסה מרוחת אלא מצמצמת כדי שיוכל להיות בה אותו יום בצמצום, שלא התר לו אלא מפני פקוח נפש בלבד.

וזהו שאמר 'זכור את יום השבת', כלומר בשבתה זוכר את יום השבת, אני 'ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך' ברוח, מה שאין בן כשאין אתה זוכר את יום השבת אז אינך רשאי לעשות רק כדי פרנסתך בצמצום.

לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא (כ ז)

דברי דוד

רבי דוד ב"ר שמואל הלוי זצ"ל 5 - בעל הט"ז

גדל ענש הנשבע לשוא בשם של עצמו, קל וחמור לנשבע בשם שמים לשוא

נראה דנתפנון על דרך הגמרא פרק השולח (גיטין לה), מעשה באדם אחד בשני בצרת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה, הניחתו בכד של קמח ואפאתו פת ונתנתו לעני, לימים בא בעל הדינר ואמר הבי לי דינרי, אמרה ינהג סם המות באחד מבניה אם נהניתי מדינרך בלום, מת אחד מבניה, אמרו חכמים

ואם מזבוח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהו
גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה (כ טב)

בן איש חי

רבי יוסף חיים בן אליהו זצ"ל

חלול וכפרנות בכליעת אותיות התפלה

רמז בזה על התפלה, שבזמן שאין בית המקדש קיים יהיה פיו של האדם במקום מזבח, והתפלות במקום קרבנות, וכמו שאמרו רז"ל (ברכות) תפלות כנגד תמידין תקנום, וידוע כי האותיות נקראים בספר יצירה בשם אבנים, כמו שכתב 'שלשה אבנים בונים ששה בתיים, ארבעה אבנים בונים כ"ד בתיים' וכו', והתפלות הם אותיות, ולכן הפה שבו בנזן התפלות שהוא במקום המזבח קורא אותו מזבוח אבנים.

לא תבנה אתהו גזית, שתוציא האותיות והתבות שלמים ולא תבלע את האותיות, שבה אהה חותך האותיות והתבות לחצאין מלח המהירות, כי חרבך זה הלשון, הנפת עליה שמפיל אותיות מן התבות, וגם תבות מן הפסוקים, כקמח הדק הנופל ויורד מן הנפה, ובה תחללה שיבואו הדברים לידי חלול וכפרנות, כמו שאמרו (עין חסד לאלפים סי' נט ס"א) רגיש העיין כשאומר 'בעל גבורות' שלא יבלע ונראה אומר בל גבורות ח"ו, וכן רגיש האלף כשאומר 'מאת ה' שלא יבלע ונשמע כפרנות ח"ו, וכאלה רבות בדברים שבתפלה, הן כשיבלעו האותיות או תבות דאז באים הדברים לידי חלול.

עמנו אם בן למחר אף כי נחטא נוכל לומר עם משה דבר ולא לנו, ואם בן אין אנו מתיים, אבל אם ידבר עמנו אלהים שוב לנו פתחון פה, ואם בן אם נחטא נמות.

ולזה השיב הקב"ה אמרו להם ביון שראה פונתם, כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, 'עמכם' דייקא, כלומר דעו כי לא עם משה לבדו היה הדבור אף שאמרתי 'אנכי ה' אלהיך', אלא אף עמכם נמי היה הדבור, ואם בן לא תעשו אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם, דשוב אין לכם פתחון פה.

לא תעשון אתי אלהי כסף (כ ס)

אברהם יגל

רבי אברהם הכהן מתוניס זצ"ל

הרבק בה' נענה מיד בתפלתו

כא להזהיר ישראל שידבקו ביראת השם כדי שיהיה ה' קרוב להם, בכל עת שיצטקו בצרתם מיד נענים, אמנם אם פר מינן יהיו רחוקים מעבודתו ותברך, אף הוא יהיה רחוק מהם ואינם נענים, ונראה להם שאינו שומע לצעקתם. והינו דאמר לא תעשון אתי אלהי כסף שאינו שומע ואינו עונה. שמעתיו מהרב הגדול מורי זקני הרב הגדול אברהם הכהן ז"ל.

מעשי צדיקים

לאחר פטירת הרה"ק החדושי הרי"ם זיע"א, נסעו רב החסידים שהסתופפו בצלו להסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי חנוך

נישמע יתרו (יח א) **ברט"י**, מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלקמת עמלק.

אומר הִיָּה הַגָּאוֹן הַחֲרִיף **רבי נתן ליברט** זצ"ל בעל **שְׂאֵרֵי נֶתָן** לַתְּלִמְיָדָיו, אִוֹדוֹת מֵאָמֵר מִפְּלֵא זֶה, "אִף אִם תִּרְדּוּ שִׁבְעִים גְּלוּגִילִים לְעוֹלָם, לֹא תִבְיֵנו אֶפְסֵ קִצְהוּ שֶׁל מֵאָמֵר עִמָּךְ וְנִשְׁגָּב זֶה". (תורת חנוך)

לפני פְּטִירָתוֹ לַחַי נִצַּח, בְּקוֹשׁ **רבי יצחק אייזיק פרידמן אב"ד נירדאהזו** זצ"ל אֵת קֹהֵל נִירְדֵּהֶאזו, שֵׁיִקְבְּלוּ אַחֲרָיו לְמַמְלָא מְקוּמוֹ אֵת חֲתָנוּ הַצְּעִיר **רבי שלום ווידנר** זצ"ל ה"ד, בְּעַל שׁוֹ"ת **מְשִׁמֵּעַ שְׁלוֹם**.

משהבין שֶׁהֵם נִמְנָעִים מִלְּמַלֵּא אֵת בְּקִשְׁתּוֹ עֵקֶב גִּיל חֲתָנוּ הַצְּעִיר, פָּרַשׁ לָהֶם דְּבָרֵי רַש"י בְּתַחֲלַת פְּרֻשַׁת יִתְרוֹ שֶׁהִיָּה אִז פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ (ו'י"ד י"ט ש"ט תינ"ד), וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ, 'מֵה שְׁמוּעָה שָׁמַע וּבָא, קָרִיעַת יָם סוּף וּמִלְחַמַּת עִמְלָק'. סוּף וּמִלְחַמַּת עִמְלָק.

מקשה רַש"י הַקְדוּשׁ לְמָהּ הוּא בָּא, הֲלֹא הוּא הָיָה זָקֵן יוֹתֵר מִמוֹשֶׁה רַבְּנוּ, וְהָיָה לוֹ לְקַרְא אֵת חֲתָנוּ מִשֶּׁה שְׂיָבֵא אֵלָיו. אֲלֵא, הוּא רָאָה וְהִבִּין שֵׁיִשׁ מַעֲלָה לְצַעִיר לְעַמַּת הַזָּקֵן בְּכֹמָה דְּבָרִים, מֵהִיכֵן לְמַד זֹאת, מִקְרִיעַת יָם סוּף, שֶׁהֵיָם טַעֲנוּ "אֲנִי קָשִׁישׁ מְקוּר", כִּידוּעַ מִדְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ, בְּכָל זֹאת אָמַר לוֹ הַקַּב"ה שֵׁיִקְרַע וַיִּכְנִיעַ עֲצָמוֹ לַפְּנֵי הַצְּעִיר מִמֶּנּוּ.

גם אֲצֵל מִלְחַמַּת עִמְלָק מְצִינוּ זֹאת, מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם צָוָה עַל יְהוֹשֻׁעַ לְלַחֵם נֶגֶד עִמְלָק אִף שֶׁהִיָּה צַעִיר מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי מַעֲלַת הַצְּעִיר לַפְּנֵי הַזָּקֵן, "כִּי אֲנִי אֹמֵר, תִּקְחוּ אֵת הַצְּעִיר" וְכוּ'. (תפארת יצחק)

הַעֲנִיד **מֵאֲלֶכְסַנְדֵּר** זיע"א, אִף לְעַמְתָּם הַרְה"ק הָאֲבִנִי נִזְר זיע"א, לֹא נִמְשַׁךְ אֵלָיו בְּתַחֲלָה.

אחר זְמַן פָּגַשׁ הָאֲבִנִי נִזְר אֶחָד מִחֲסִידֵי אֲלֶכְסַנְדֵּר שֶׁשָּׁב מִנְסִיעָה לְשִׁבַת פְּרֻשַׁת יִתְרוֹ, וּבְקִשׁ לְשִׁמְעַ מִפִּי דְבַר תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע מִרְבוּ. בְּתַחֲלָה סָרַב הַחֲסִיד לומר, כִּי חָשַׁב שֶׁנֶּאֱמַר עַל דֶּרֶךְ הַצַּחוּת וְאִין בְּהֵם מִמֵּשׁ, שֶׁכּוֹ כִּידוּעַ אֹמֵר הָיָה הַרְבֵּי מֵאֲלֶכְסַנְדֵּר דְּבָרִים נִשְׁגָּבִים וְנִעְלָמִים, וּמִטְמִינָם בְּדַבְרֵי צַחוּת.

לאחר שֶׁהִפְצִיר בּוֹ הָאֲבִנִי נִזְר, נִעְתֵר וְסַפֵּר, בְּשִׁבַּת פְּתַח הַרְבֵּי מֵאֲלֶכְסַנְדֵּר וְאָמַר, מִקְשָׁה רַש"י, 'מֵה שְׁמוּעָה שָׁמַע וּבָא, קָרִיעַת יָם סוּף וּמִלְחַמַּת עִמְלָק', מִדוּעַ הַתְּקַרֵּב יִתְרוֹ דוֹקֵא אַחֵר שֶׁשָּׁמַע שְׁנֵי דְבָרִים אֵלָיו.

אלא, יִתְרוֹ הָיָה 'כֹּהֵן מִדִּין', וְכֹהֵן מִכְּנֶה כֹּהֵן צָדֵק, שֶׁהוּא רֹאשֵׁי תַבּוֹת כ"ץ, לְכַאוּרָה, כְּלוּמֹר, כִּי צִדַּד כָּל הַקְּאֵץ, הוּא הַחֲתוּל, לְחֻצוֹת אֵת הַנְּהַר, הַרִי חֲתוּל אֵינוֹ יוֹדַע לְשַׁחוּת. וְתַכֵּן הָאֲמָרָה, לְבִטָּא מְכֻשׁוּל שְׁאִין שׁוּם אֶפְשָׁרוֹת לְעַבֵר עָלֶיהָ וּלְדַלְגָּה.

זאת מִתְרַץ רַש"י, שֶׁהוּא שָׁמַע עַל קָרִיעַת יָם סוּף, שֶׁנִּבְקַע הַיָּם וְלֹא הָיָה בּוֹ מִיָּם, לְכוּ הָיָה יְכוֹל הַקְּאֵץ, הַחֲתוּל, לְעַבֵר בְּתוֹךְ הַיָּם. מִשְׁשָׁמַע הָאֲבִנִי נִזְר אֵת הַדְּבָרִים, עָנָה בְּהִתְרַגְּשׁוֹת, "הָאֵם כִּי הוּא אָמַר", וְקָם וְנָסַע לְאֶלְכְּסַנְדֵּר, לְהִסְתוֹפֵף אִף הוּא בְּצֵל רַבִּי חֲנוּךְ הַעֲנִיד.

חסידי הָיוּ מְפָרְשִׁים אֵת דְּבָרֵי רַבִּי הַעֲנִיד בְּאִמְרָם, יִתְרוֹ הָיָה גּוֹי, וְגוֹי הוּא טָמֵא כְּחֲתוּל, הָיָה קָשָׁה לְרַש"י, אִיךְ הִגִּיעַ טָמֵא לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל הַקְדוּשִׁים וְהַטְהוּרִים, וְהִתְרוּץ הוּא, 'קָרִיעַת יָם סוּף', שֶׁאִז הִיָּתָה הַתְּגַלּוֹת אֲלֵקִית עֲצוּמָה, וְאֶפְלוּ גוֹי טָמֵא, הָיָה בִּיבְלָתוֹ לְבוֹא וּלְהִתְקַרֵּב לְקִדְשָׁה.

בגין זכותא דאבא הקדוש, למדו אתי הלאה, אנא תרחמו, ארכז את מחי ואתחנן אל ה' שיאיר עיני להבין ולהשכיל בתורתו הקדושה". לבו של המשמש הרגז כדונג נמס מתחנונים אלו, כעסו נרגע, והוא פותח ללמד עוד שטיקל חמש רש"י לפני בן רבו הגדול.

שבת לאחר התפלה אצל השלחן, במקום לומר תורה מעצמו, נוהג רבי יוסף ברוך גרב ענוה לקרא לפני הצבור תורה מספרו של אביו, 'מאור ושמש', חיים נחום השמש רגיל לעמד בכפיפה על פני הספר כלו דרוף, משגיח על הרבי שלא יעשה טעויות לעיני כל הקהל.

שבת אחת בעת קראו במאור ושמש, קרא רבי יוסף ברוך במקום מ"ז שהוא מחשבה זרה, ע"ז, עבודה זרה. חיים נחום נתן בו עינים מלאות כעס, "טעות כזאת", ורבי יוסף ברוך משיב בבושת פנים, "מחשבה זרה ועבודה זרה הלא הינו הף, תרווייהו שוים, אם כן אפוא מאי נפקא מנה על מלה זו".

פעם אחרת בעת למדו בספר, הגיע לראשי תבות א"י, או יאמר, התלהב הרבי וקרא בהשתוקקות, "אה, ארץ ישראל, ארץ ישראל, במהרה נזכה לראותה", השמש הזקן נותן בו עינים מלאות רגז לעיני כל, ו"מתקן" את הרבי הטועה בדבר שכל זאטוט בקי בו.

בלמדו ברש"י פרשת יתרו על הכתוב 'ענתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים', 'מלמד' וכו' 'שלא הניח ע"ז שלא עבדה', קרא רבי יוסף ברוך 'שלא הניח עולם הזה שלא עבדה', אמרו לו, 'רבי, ר"ת זה הוא עבודה זרה', והוא משיב בתמימות, "מאי בכף, הלא עבודה זרה ועולם הזה, אחת היא".

ענתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים כי בדבר אשר ידו עליהם (יח יא)

ברש"י, מלמד שהיה מכיר בכל ע"א שבעולם שלא הניח ע"א שלא עבדה.

לאחר הסתלקות הרה"ק **המאור ושמש** זיע"א, הפציר בנו הרה"ק **רבי יוסף ברוך מניישיטאט** זיע"א, הידוע בכינויו **היהודי הטוב מניישיטאט**, בחיים נחום המשמש הזקן של אביו לבלתי לקת ממנו, והזקן נעתר לבקשה ונשאר.

רבי יוסף ברוך נשא לו פנים הרבה מאד ולא רצה להטריחו בדברים של מה בכך, כי שנינו (ב"מ פט.), 'כלי ששמש בו קדש אל ישמש בו חל', כף רמז פעם כי חיים נחום שמש בקדש אצל אביו הקדוש, ואיך יגיע בן פשוט לכף.

גרב ענותנותו, התחנן רבי יוסף ברוך בפני המשמש הזקן שילמד עמו פרשה חמש, פרק משניות, מעט מדרש. ואכן מדי יום צועד חיים נחום לחדר הרבי והחמש תחת ידו כשכפתורי בגדיו פתוחים, נכרים דברי אמת כי אינו נוהג כבוד עם רבי יוסף ברוך.

חיים נחום מתישב בניחותא, ורבי יוסף ברוך לידו מחזיק עצמו לשפל ונרדף, השמש פותח את החמש ומחויי גדיה על מקרא מסים זמן מה, פתאום כועס ברגז, "ראש אטום כזה גדון לא ראיתי מימי, עד כדי כך שאי אפשר יהא לךחף לתוכו פסוק חמש. מרי דכולא עלמא, מה יהא בסופך רביל"ע שלי".

המשמש הזקן קופץ ממקומו, סוגר את החמש, ופונה לרוץ אל הדלת, ורבי יוסף ברוך מפיל תחנונים בדמעות בעיניו, "חוסו נא עלי, אם לא בגיני, יהא

אש צעד הלוך ושוב וזעק פעמים ושלש בקול נהי ככי תמרורים, אוי, זשידקו פאפראוו, כך אמרה להדיא.

אתה שומע, טענה אימה וצדקת, ראה בעיניך יוסף ברוך, אפלו גויה כזו הפירה תכף בפניך שצריך אתה להטיב דרךך, בוש תבוש לעצמך, "זשידקו פאפראוו", עד היכן הדברים מגיעים, יוסף ברוך צריך אתה לעשות תשובה, עליך לשפר דרכיך ולתנו מעשיך הרעים, "פאפראוו", כך היה טוען אל עצמו שוב ושוב מתוך בכיות וצעקות. (דער גוטע יוד)

וינעמד העם על משה מן הבקר עד הערב (יה יג)

ספר הרה"ק **האמרי חיים** זיע"א. ספר לי אבי הקדוש הרה"ק **האהבת ישׂראל** זיע"א אודות החסיד המפלא **רבי יצחק דוד פוקס מוילחוביץ** ע"ה, שבגעת שיהיה רבו הרה"ק **הצמח צדיק** זיע"א מתפלל לפני התבה הוא לא היה מתפלל כמעט, כדי שלא יחסיר מלה אחת מתפלת הרבי.

נוהג היה לעמד בפה פעור, בעינים פקוחות ובאזנים פרויות, קולט לקרבו כל "קגייטש" וכל נשימה של הצמח.

נהוג היה בחצרות צדיקים מקדמת דנא, שהחסידים ישבו יחדיו ועסקו בעבודת קלויף התפוחי אדמה כדי שיהא די מזון לכל הצבור, בשעה זו היו משוחחים בעניני עבודת ה' ומספרים ספורי צדיקים.

בשיהיו החסידים יושבים יחדיו בעבודת הקלויף, היה רבי יצחק דוד מסביר ומטעים לפניהם כל תנועה מתנועות הרבי, "כאן אמר בלשון צווי ופקדה, כאן בגיחותא ובתחנונים, או בלשון רגז".

בכל ה"טעיות" שהיה אומר, היתה כונתו לדברים גבוהים, אולם הוא חפש לעצמו בזיונות ושלמות, לעתים בהגיעו לראשי תבות, היה פונה לאחד המסבין ושאל בקול, "איי קוראים את זה".

שעת בקר, רבי יוסף ברוך כבר השליך טליתו על כתפו, אך ביני ביני עיניו משוטטות ופונות החוצה, הוא מסתכל תוך החלון אל פני הרחוב, לפתע צדו עיניו רוכלת חולפת במהירות, ועל כתפה סל עופות חיים למכירה. **הרבי** קורא לה, ומתחיל להתמקח ולהתנוכח על מחיר אונה דשנה, הוא נוקב במחיר זול, והיא צועקת אליו בפולגית "זשידקו, פאפראוו", "הודי, הטיבה עצמך", כאומרת תן מחיר טוב יותר, וכל זה בשוק בפרהסיא לעיני כל.

המתנגדים רואים ומגעגעים בלעג את ראשם, אלו הם פרותיהן של החסידות, חלול השם ממש, כך נוהג בן צדיק בן המאור ושמש, ולא עוד אלא שגם אותו מחזיקים חסידים לרבי.

גם חסידים אחרים משתאמים ומשתוממים למראה עיניהם, זה אל זה לוחשים, איזו מין דרך היא זה, אוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה כלמה, כמעט שהוא הס מלהזכיר, מבזה את אביו הקדוש.

אחר הוכוח עם הרוכלת, אץ רבי יוסף ברוך לחדרו והדלת סגר אחריו, תכל, כי הלואי היו מנסים העם עכשו והגישו אל הדלת או אל המזוזה, והיו מטים אזנם אל הדלת הסגורה. איש אחד לבו אונסו לכה, עמד מאחורי הדלת, ולתדהמתו שמע ובא.

"האם שמעת יוסף ברוך, הבנת היטב מה אמרה לך הגויה", כך טען וצעק אל עצמו בחדר התבודדותו, בלב בוער כלבת

לרבי מאיר כסף ופדיונות ביד רחבה, השלחן מלא מטבעות ושטרות כסף, והרבי אפלו לא מביט לעברם.

שאל המגיד את הצדיק, "היתכן, אני מטריח עצמי ונוסע ממקום למקום, מעין בספרים הקדושים ומתכונן שעות ארוכות לדרך, דורש ברבים להנאת הצבור, לבסוף שוכחים ממני ואלו אל הצדיק בא הקהל מעצמו, ומביא לו כסף וזהב.

ענהו רבי מאיר, "דע כי הדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, אתה שאוהב כסף, מכניס את התכונה הזאת גם ללב השומעים לך שותיך, אהבת כסף, לפיכך אינם רוצים להוציא את הכסף מכיסם ולתת לך, כי הכנסת גם בהם אהבה לכסף.

אני לעמת זאת, שונא בצע בכל לבי ונפשי, מדה זו מכניס אני בלב חסידי וגם הם מתחילים לשנא את הכסף, משום כך הם משליכים את כל כספם על שלחני. (מאוצר החסידות)

וצנף אלקים ויכלת עמד (יח כג)

ספר הרה"ק רבי יצחק מסטיטשין זיע"א. אחר שחלה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א בשתוק, הזכירוהו לרפואה שלמה לפני רבו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, והוא הורה שיביאוהו אליו, נשאו את מטת רבי שלום לבעלזא, והרבי צוה שהוא ישעה באכסניא.

בקר אחד אחר שנטל ידיו וברך אשר יצר, אמר הרבי שיביאו אליו עתה את רבי שלום, בינתים נכנס חולה אחר במחלת השתוק אל הרבי, וקבל את הברכה, כאשר

את תנועת הנסח של הצמח צדיק בימים הנוראים על הפסוק 'ה' שמעה בקולי תהינה אזניך קשבות לקול תחנוני הסביר רבי יצחק דוד, תחלת הנסח הוא בתנועת תחנונים ובקשה, 'ה' שמעה בקולי, אחר כך ממשיכים שאם ח"ו לא תרצה לשמע את בקשתנו, פונים אנו אליך בנעימה של צווי, 'תהינה אזניך קשבות לקול תחנוני, צדיק גוזר והקב"ה מקים.

האמרי חיים הפטיר ואמר, "רבי יצחק דוד למד פשוט, והתעמק בדבריו ובתנועותיו של הצמח צדיק, היכו נמצא יהודים כאלה, כזו דעת להבין אל הרבי, חסידים בימים עברו היו מבינים יידישקייט, חסידות.

כנרמז בכתוב, 'ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב, הם היו מזושרים אל רבם מבקר ועד ערב, בכל עת ורגע היו הגיגיהם נתונים ברבי, אף כאשר היו ח"ו שרויים בכחית 'ערב', לא סרו מהתקשרותם אל הצדיק". (טרפי קודש)

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וראי אלקים אנשי אמת טנאי בצע ושמת עליהם (יח כא)

לעיר פרמישלאן הזדמן דרשו, מגיד שהסתובב מעיר לעיר ונשא מדברותיו עבור בצע כסף, בשבת קדש נשא בבית הכנסת דרשה ארכה, וביום ראשון המתין שיבואו המתפללים ויתנו לו מעות עבור דרשתו, אף לצערו הרב איש לא בא.

הלך הדרשן אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, שם מצא רבים מהבעלי הבתים שהיו בשבת בבית הכנסת, וראה שנותנים

אמרה לעשות, ותעשו תשובה שלמה על העבר, יכול להיות שלא יחריב הקב"ה את העיר.

כל עוד היה הזקן חי, בזכותו לא נעשה דבר, כשנפטר והלך לבית עולמו, בא מלך אחד ודחק את העיר, עד שנתחבו לתן לו שליש מכל ממונם, ואמר להם המלך, "השבעו לי בתורתכם אם נתת לי מכל ממונכם שליש בשנה, והיו נשבעים כדבריו".

אחר כף באו אנשי רכיל והלשינו למלך שהטמינו כמה ממונם תחת הקרקע, אמר להם המלך, "עברת על תורתכם ונשבעתם לשקר", הוליך את כל העיר לשביה, ואחר כף החריב את כל העיר. לקים דברי הזקן, כדכתיב (ישעיה מד כו) 'מקים דבר עבדו'. (אור עינים ע"פ ספר חסידים סימן ריב)

זכור את יום השבת לקדשו (כ ח)

בימי נעוריו, למד החנות דעת זצ"ל שעות ארכות בצותא עם הרה"ק רבי יצחק קאליש זיע"א אחי הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, כשגדלו, נעשה רבי איציק'ל לרבי והחנות דעת לרב ואב"ד בקהלה קדושה.

אחר שנפלה בתו של החנות דעת למשכב, יעצוהו אנשיו לנסע אל רבי איציק'ל המפרסם לפועל ישועות גדול, אף הוא דחה הצעה זו בשני ידיו באמרו, "שנינו למדנו יחד בימי נעורינו, לא אדע במה גדול כחו מכחי להיות פועל ישועות".

אך כאשר הרבה לדרש ברופאים שהתאשו מלמצא רפואה למחלתה, הפצירו בני ביתו שיסע אל רבי איציק'ל אולי יועיל

הובא הרבי מקאמינקא, אמר לו הרבי כי בא אחר ולקח את ברכתו. הלה הבריא מחליו והיה כאחד האדם, ולרבי מקאמינקא לא עלתה ארוכה.

בפרשת יתרו הורה הרבי מבעלזא להביא את הרבי מקאמינקא לבית הנקסט, וצוה להניחו על הבימה. הרבי שמש כקורא בתורה, וכשהגיע לפסוק 'וצוף אלקים ויכלת עמד', קראו בנסח התפלה שבבעלזא, מיד ירד הרבי מקאמינקא מהשלחן, והיה כאחד האדם.

הוסיף רבי יצחק וספר שגיסו הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זיע"א בעל צבי לצדיק, שמע ספור זה מחותנו הרה"ק רבי משה מרזודוב זיע"א, שהוא ספרו בליל שבת קדש בשלחנו הטהור, לפתע קרא אחד מן הנוכחים, "רבי, אני הוא שחטפתי את הברכה". (החכמה מאין)

לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא בי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא (כ ז)

כתב הרה"ק רבי אלעזר צבי מקאמרנא זיע"א, מעשה בקהלה גדולה שהיו בה עשירים גדולים, ומחמת גדל עשרם שאינו מצד הקדשה, היו מתגאים בעשרם ולא היו עוסקים בתורה כלל, כל ההשפעות שלהם היו מצד הקלפה, וכל עסקיהם תמיד היו להרבות להם הון רב ולעבד כדי להיות להם כל צרכי תאונתם.

בעיר הזאת היה זקן חכם גדול שעמד והתרה בהם, "דעו לכם, אם תעסקו בתורה ובמצות ובמעשים טובים, והעקר הוא למוד התורה לעשות ולעסק בה מה שהתורה

כבוד את אביך ואת אמך למען יארכונו מייד על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך (כ יב)

משחר ילדותו נכר על **רבי רפאל ברוך טולידאנו** יצ"ל כי שוכנות בקרבו מעלות רוחניות ואצילות נפש, שהבדילוהו מנערים אחרים בני גילו. בעודנו רך בשנים, כבר היתה נפשו הרכה ספוגה ביראת שמים אמתית וטהורה, והאמת גר לרגליו.

בעל רגש גדול היה מקטננותו, והרעיף מרחמיו על הזולת לגמל חסד עם אחרים, כבוד הוריו שלמה אף הוא ברגש רב, ויחד עם זאת התנהל בשקול דעת ובכבוד ראש שהפליאו את כל מכיריו.

בהיותו ילד בן תשע חלה במחלה קשה, הוא שכב במטתו מתפתל בכאבים עזים, בוכה וגונח מרב יסורים, ואביו נכנס לחדר לבקר את בנו החולה, לכשראה את אביו, פסק מיד מבכיותיו, בנחישות הדק שניו לבל תפלט אנחה מפיו, ובכל כחו התאפק כדי שאביו לא יחוש בסבלו.

אותה שעה שהה עמו בחדר רעו **רבי יוסף משאט** יצ"ל, שפנה מאחר יותר כרב העדה הספרדית בחיפה, רבי יוסף נדהם למראה התאפקותו של חברו, ולאחר שניצא אביו מן החדר שאלו, כיצד זה הצלחת להחריש והלא כל כך סבלת. ענה ברוך בן התשע, "לא רציתי לצער את אבא, די שלי כואב, אינני רוצה שגם לאבא יכאב".

בתקופה מאחרת יותר, בעת סעודת מצוה לכבוד סיום מסכת, ישב עם ידידיו לשלחן ובשעה שקלם נהגו בסעודה, לא טעם

באמרם, "כל העולם נוסעים אליו ופועלים אצלו ישועות, מדוע אתה מפקיר את חיי בתך, מדוע אתה גרפה".

בסוף עשו הדברים רשם, הוא שמע לעצה והסכים לנסיעה באמרו, "לא אפסיד כלום, לכל הפחות אתראה עם חבר נעורים", ויצא עם בתו לדרך. כאשר הגיע החות דעת לבית רבי איציק'ל, הוא יצא לקראתו בשמחה רבה ובמאור פנים, הושיבו לצדו וכבדו מאד, והשתעשעו בדברי תורה.

בתוך הדברים אמר החות דעת לרבי איציק'ל, "אומרים עליך שאתה רבי ופועל ישועות, רבים נוסעים אליך ממקומות רחוקים עם בקשות שונות, אמר נא לי, איך ובמה גדול כחך ממני, הלא למדנו יחד בימי נעורינו".

אמר לו רבי איציק'ל ברב ענותנותו, "כן הדבר, איני יודע מדוע באים ודוקא אלי, אבל כמדמני שגם אתה באת אלי הפעם בענין כזה, למרות קושיך", אמר לו החות דעת, "אכן צדקת", וספר את כל קורותיו עם בתו שחלתה במחלה אנושה, מאמצי הרופאים העלו חרס, "הפצירו בי רבות לנסע אליך, עד שנעתרתי לבקשה ובאתי אליך".

אמר לו רבי איציק'ל, "טוב עשית שבאת אלי, כי ישועת בתך קרובה בעזר ה' לבוא, אולם דע כי עליך להשאר כאן לשבת בשבת קדש, אני אתן לה לשתות מהכוס של הקדוש שלי, והיא תשוב לאיתנה ותבריא כאחד האדם".

אכן, מיד אחר ששתתה מהיו של הקדוש, חל שנוי במצבה לטובה, כעבר מספר ימים כבר עמדה על רגליה בריאה ושלמה כאחד האדם. (פרשת מרדכי)

אחים בביתו, שם נמשכה הישיבה עד סמוך לאור היום, אחר הלכו לטבל לכבוד היום, ומשם הלכו לבית הכנסת ושכבו מעט לישן, כדי לפוש מעט קדם התפלה, אחר עמדו והתפללו בהתלהבות וחיית גדולה.

קד עברה עליהם כל השבת, וגם למחרתו ביום ראשון היה להם אותה חיות, עד כדי שבעת שיצאו החוצה לא יכלו להביט על דברי חל כגון חניות ועסקים, והחליטו מיד לנסע בצותא לרבם, הרה"ק **הבית אהרן** זיע"א. (בית אהרן וישראל גליון קנט. ברנת אהרן)

ספר המשב"ק הרה"ח ר' יצחק לנדאו, "אמר לי הרה"ק **רבי אהרן מבעלזא** זיע"א, כי בשבת פרשת יתרו צריכים להוסיף עוד קוגל, לכבוד שבת עשרת הדברות". (מקדושתו של אהרן)

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם (כ ב)

שבת הרה"ק הסבא קדישא משפאלע זיע"א בעיר אחת, ואנשי המקום בקשוהו לומר דברי תורה, אך הוא מאן ולא רצה, הפצירו בו רבות, ואף הבטיחו שיתנו לו מעות ברוח נדיבה, אם ימלא בקשתם להשמיע בפניהם מאמרי פיו.

השיב להם הסבא קדישא, "מה אעשה לכם, הרי השי"ת אומר בתורה הקדושה, 'לא תעשון אתי אלהי כסף, אם אתה רוצה להרויח כסף, תחטב עצים או מצא לך כל מלאכה אחרת". (איט הפלא)

רבי ברוך דבר, שאלוהו מדוע איך אוכל, הרי סעודת מצוה היא, "שרוי אני בתענית", ענה להם.

לאחר שהפצירו בו חביריו לומר להם את סבת התענית, ספר רבי ברוך, "אתמול שהייתי עם אבא בבית הדין, לפתע אחד המתדבנים שאבי פסק לחובתו החל מתנחם עמו בחרי אף להוכיח את צדקתו.

בלהט הוכוח השתמש הלה במלים בוטות, ופגע בכבודו של אבא, לא יכלתי לחשות, הוכחתי אותו על פניו, אולם אבי לא הסכים עם תוכחתי והצטער מאד שעלבותי באיש, לאחר שעזבתי את בית הדין, גזרתי על עצמי תענית כדי לכפר על הצער שגרמתי לאבא". (זרע אברהם)

ויאמר ה' אל משה נח תאמר אל בני ישראל אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם (כ יט)

בשבת פרשת יתרו בעת הקדוש אמר הרה"ק **רבי אברהם אלימלך מקארלין** זיע"א הי"ד לר' אלטר חיים שיפמאן שו"ב ז"ל, "אין הזמן לעשות חשבונות, הזמן להכנות היה קדם, עכשו צריכים להאמין שקבלנו את התורה".

בכתבי החסיד ר' מאיר ברוך שטיין ז"ל, הביא את אשר ספר החסיד ר' חיים מנדל קוסטרומעצקי ז"ל. בליל שבת קדש פרשת יתרו, שבת קבלת התורה, התאספו החסידים בבית הכנסת של הורודעץ והתלהבו מאד בדברי חסידות, עד כדי שיצאו ברקידה ארפה שנמשכה עד שעתים לפני אור היום.

משסימו לרקד, הלכו בני החבורה לבקר את אחד מהחסידים שלא בא לשבת

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמיו

ושמעתי שבשבת יש לכל איש יהודי נשמה יתרה ובמוצאי שבת היא יוצאת ממנו, אמרתי, גם אני תצא הנשמה יתרה שלי בין אנשים מישראל, על כן אני אוסף אנשים מישראל. הבעל שם טוב נהנה מאד מתשובתו של הפפרי. (כתר שם טוב סי' טפ)

במוצאי שבת קדש, ישב הרה"ק רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין זיע"א תפוס ברעיונותיו הקדושים בדבקות עלאה כדרכו בקדש, משמשו בקדש הגיש לפניו את החמין במוצאי שבת, כוס קפה, אבל רבי מרדכי שרגא כלל לא להרגיש בדבר, עד שהכוס התקררה לגמרי. **נטל** המשמש את הכוס והגיש כוס חמין שניה, אך הדבר חזר ונשנה, גם כוס זו התקררה. כשהעיר המשמש לרבי שכבר הביא פעמים חמין והוא אינו שותה, התעורר הרבי מדבקותו וחסף באזני משמשו מעט ממחשבותיו.

"בשהנשמה יתרה יורדת למטה בערב שבת, לשכן אור בתוך גוף האדם, הנשמה שבתוך האדם מבקשת מהנשמה יתרה שתעשה עמה טובה ותעלה אותה, כשמוגיע מוצאי שבת והנשמה יתרה מוכנה לעלות למקור מחצבתה, שואלת הנשמה שבאדם את הנשמה היתרה אם היא עשתה לה טובה. **אם** התשובה היא חיובית הרי טוב אבל אם הנשמה היתרה אומרת, "לא די שלא עשיתי טובה עבורך, אלא אפלו עבורי לא עשיתי כלום ואולי גם קלקלתי", הרי אז מתחילים הנשמות לבכות נורא". (נר ישראל)

שאל מתנגד אחד את הרה"ק רבי אלימלך מלי'ענסק זיע"א, הלא יש הרבה ספרי מוסר, אפשר ללמד מוסר ויראת שמים מחובת הלכות ראשית חכמה שגט מוסר ועוד, מדוע צריכים לנסע לרבי.

ענה לו רבי אלימלך, הנסיעה לרבי היא דבר גדול וחשוב, שכן התורה מספרת וישמע יתרו, ומקשה רש"י, 'מה שמועה שמע ובא, ומתרחץ קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'.

לכאורה עדין קשה, מכיון ששמע על כל זה, מדוע הטריח ובא עד משה רבנו אל המדבר, אלא אף על פי שיתרו שמע גדלתו של הקב"ה, על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, בכל זאת נסע אל משה, רבן של ישראל, כי אינה דומה שמיעה לראיה, אצל רבי רואים בעליל גדלת השם. (אוצר מגילות)

במהלך נסיעתו, נקלע הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א עם מנן מאנשיו לכפר קטן, ונשאר לשבת במקום. בהגיע עת סעודה שלישית, ראו בני החבריה קדישא את בעל האכסניה מקבץ כמה אנשים מבני הכפר, ויושב ואוכל ושותה עמהם מאכלים משבחים מתוך זמירות שירות ותשבחות.

ברוח קדשו ראה הבעל שם טוב כי מעשה זה מקבל מאד למעלה, קראו אחר הסעודה, ושאל אותו, מדוע הוא כך עושה, להתאמץ כל כך עבור סעודה שלישית.

השיב הפפרי, שאיפת חיו של כל יהודי היא שתצא נשמתו בין אנשים מישראל,

פרשת יתרו

הצדיק מגן על הנוסעים אליו

היה זה בתחילת חודש אדר, כאשר חבורת חסידים ואנשי מעשה שהסתופפו בצל קדשו של הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א, נמנו וגמרו שברצונם לזכות לשמוע באזניהם את קריאת המגילה מפה קדוש של רבם הגדול.

ידוע ידעו החסידים את אשר המליץ הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א על רבם השר שלום, עוד בהיותו אברך צעיר לימים, אודות מעלתו היתירה בקריאת המגילה, לאחר שכיבדו בבית מדרשו שבלובלין לקרוא את המגילה ולהוציא את הרבים ידי חובתם. באותה שעה אמר החוזה מלובלין: סיפור המגילה מוכר לי היטב, שהלא כבר שמעתי פעמים רבות במשך כל שנות חיי, אך כפי שאברך זה סיפר את הסיפור לא שמעתי מעולם!

ביקשו איפוא החסידים אף הם לשמוע את הסיפור באופן שבו מספר אותו רבם, אלא שקפץ עליהם רוגזם של הגבולות שהבדילו בין המדינות. אותה חבורת חסידים נעלית התגוררה באחת מעיירות פולין, ואילו העיירה בעלזא נתונה הייתה תחת שלטונו של מלך אוסטריה, וכדי שאותם חסידים יוכלו לעבור מפולין לאוסטריה ולשוב למקום מגורם, היה עליהם להצטייד מראש בדרכון תקף ואף ב'ויזה' - רשיון מעבר אל מדינת אוסטריה, ועם כל מאמציהם לא עלה בידם של החסידים להשיג את הדרכון ואת הרשיון.

אכן, דרכם של חסידים שהם מוכנים למסירות נפש עבור נסיעה לרבם. החליטו

החסידים פה אחד כי הנסיעה הזו תתקיים גם ללא דרכונים ותעודות מסע. לא יתנו לפקיד גבול גויים להבדיל אותם מרבם מקור חיותם. קמו ועשו מעשה. יצאו החסידים לדרכים עוקפות והיו מהלכים ומבוססים בבוץ בדרכם לבעלזא. אלא שלפתע הבחינו בהם חיילים שתפקידם היה למנוע את הברחת הגבולות, והם זיהו כי מדובר באנשים שמבקשים להבריח את הגבול.

בצעקות רמות פנו אליהם החיילים וציוו עליהם לעצור ולהמתין עד שיגיעו ויבדקו אם יש בידיהם את האישורים המתאימים המתירים להם לחצות את הגבול. החסידים כמובן לא חשבו לרגע ליפול לידיהם של החיילים והחבורה כולה פתחה במנוסה מבוהלת. החיילים, מאומנים בדיוק לרגעים אלו, החל לירות לעברם באש חיה, ורק בניסי ניסים הם ניצלו ממוות בטוח. כדורי המוות שנורו על ידי משמר הגבולות שרקו מעל ראשיהם, ובהשגחה פרטית מופלאה לא נגעו בהם.

בעוד נפשם בכפם, מבוהלים ותשושים מאימי הדרך, הגיעו החסידים ביום תענית אסתר אל העיירה בעלזא, ופיהם מלא שיר ושבחה למי שעשה למרדכי ואסתר ניסים ונפלאות, על כך שהציל נפשם ממוות והראה להם את נסיו הגדולים. ידעו והכירו את הנס הגדול שנעשה להם, ונתנו הלל והודאה לבורא עולם שהצילם מכל הצרות שהתרגשו ובאו עליהם בדרכם לבעלזא.

כאשר סיים הרה"ק השר שלום את קריאת המגילה באש קודש, פנו החסידים אל הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה וביקשו הימנה שתתן

להם מיני תרגימא, מעט דברי מאכל, לכבוד היום ולכבוד הנס שאירע להם בדרכם אל הרבי, כשהם מספרים לה על התלאות שמצאו אותם בדרכם לכאן.

הרבנית הצדקת מילאה את בקשתם של החסידים בתשואות חן. ולא זו בלבד אלא שהלכה יחד עמם אל הרבי השר שלום וסיפרה לו כל מה שעבר על החסידים בדרכם לבעלזא. מופלאה הייתה תשובת הרבי: אכן, צדקו החסידים במעשיהם, שכן כדי לשמוע את קריאת המגילה שהגני קורא ביום הפורים, כדאי הוא אפילו מסירות נפש לשם כך.

לשמע דברי קדשו של השר שלום ובראותם כי עת רצון היא מלפניו, הוסיפו החסידים ופנו בבקשה שיברך אותם שגם בשובם לביתם לא יאונה להם כל רע, שהרי גם בשובם יכולים הם להתקל בשומרי הגבול ועליהם להינצל מפגיעתם הקשה והרעה.

לנוכח בקשתם זו, פתח השר שלום ואמר להם: **בפרשת יתרו נאמר** (שמות יח א): **וַיִּשְׁמַע יְתֵרוֹ כִּהְיוּ מֵדִין חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וּפִרְשׁ רש"י: וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. והנה יש לתמוה בזה טובא, מה הוא לשון זה שאמרו: 'מה שמועה שמע ובא', שמשמעות הדברים היא שהשאלה מוסבת דווקא על חלק זה שיתרו בא אל משה, בעוד שלמעשה ראוי להרחיב את השאלה כבר על עצם היציאה מביתו, ולתהות: מה ראה יתרו לצאת מביתו שבו ישב במנוחת עולם על מנת לבוא אל משה החונה בארץ ציה ושממה.**

עוד המשיך השר שלום ושאל: לאחר מכן נאמר (שם פסוק ו): **וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֹתְנְךָ**

יֵתְרוֹ בָּא אֵלַיךְ וְאָשַׁתְךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּהּ, וּפִרְשׁ רש"י: אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך. ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה. והרי הדברים תמוהים עד למאוד: יתרו שזכה להשיג גדלות השי"ת ורוממותו, עד שנדבו לבו לצאת אל המדבר ולעזוב את כל כבודו ותפארתו, הוא יהיה רודף אחר הכבוד, ויבקש מרבן של ישראל, הרועה הנאמן שיחלוק לו כבוד ביציאתו לקראתו? אתמהא.

אלא הגיד השר שלום: דעו לכם ששאלה אחת מתורצת בחברתה ומבין שניהם יוצא לנו יסוד גדול שיש בו הוראה לדורות על כללות עניין הדביקות בצדיקים ועניין ההתקשרות עמהם, יחד עם הפלאת עבודתם בקודש של צדיקי הדורות להיות עיניהם פקוחה על כל הבאים להסתופף בצל קורתם, שיהיו נשמרים כל הימים, מוגנים וניצולים מכל תקלה, שלא יארע להם שום מכשול לא בהליכתם ולא בחזירתם.

כי הנה יתרו בידעו היטב את המעלה של נסיעה לצדיק בכלל, ונסיעתו שלו אל משה רבינו, רבן של כל ישראל, הבין לנכון כי היצר הרע יתייצב לו לשטן למנוע ממנו להוציא את רצונו הטוב מהכוח אל הפועל, ובוודאי יביא לפניו הפרעות ומניעות למען לא יוכל לצאת לדרכו. וכדרך שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה, בלכתו לעשות רצון בוראו לעקוד את יצחק בנו כפי שנצטווה, נתקל בדרכו במכשולים והפרעות שונים ומשונים שהציב השטן לפניו, על מנת למנוע ממנו את קיום המצוה. וכיוצא בזה, בכל דור ודור, מערים היצר הרע מכשולות ומניעות שונות שלא להניח לאדם לילך ולקיים מצות קונו.

בשל כך נתחכם יתרו והשכיל להערים על היצר הרע באופן שלא יודע לו עניין ותכלית נסיעתו, וכאשר יצא יתרו לנסוע אל משה לא

עשה זאת. ונמצא שפנייה ובקשה זו הייתה כולה רוחנית, שרצונו היה בכדי לחסות בצל כנפי השכינה.

הוסיף הרבי השר שלום באותו מעמד ופירש להם את דברי רש"י ז"ל על הכתוב בפרשת בהעלותך (במדבר י לא): 'וַיֹּאמֶר אֵל נָא תַעֲזֹב אֶתְנוּ כִּי עַל פְּנֵי יְדֵעֶתָ חֲנֻתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינַיִם', ופירש רש"י: והיית לנו לעינים - לשון עבר כתרגומו. דבר אחר, לשון עתיד, כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. דבר אחר, שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר (דברים י ט) 'ואהבתם את הגר'.

וצריכים להבין למה האריך רש"י בדבריו, לפרש שלושה פירושים: על עבר, על העתיד וגם לשון של חביבות. אמנם לפי האמור יובן היטב, כי בפירושים אלו בא רש"י ליישב תמיהה נוספת עליה ראוי לעמוד: הכיצד יצא יתרו למדבר, מבלי שהיה לו ברור מקום חניית משה וישראל, שהרי לא היה להם לישראל מקום קבוע שבו חנו וישבו, אלא 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', ואם כן, מה היה ליתרו שהחליט לנסוע למשה רבינו כשאינו יודע את מקומו, ובפרט שהלוא המדבר הוא גם מקום סכנה ברוחניות ובגשמיות כאחד.

קושיא זו בא רש"י ליישב בשלשת פירושים: 'והיית לנו לעינים' - לשון עבר ולשון עתיד, כלומר, הצדיק מקבל על עצמו לשמור את הבאים להתדבק בו, הן בשעת הליכתם אליו בעבר, והן בשעה שחוזרים ממנו בעתיד, ומאחר שהצדיק שומר על הדבקים בו, הרי שמובטח היה יתרו שהוא ימצא את המקום בו משה רבינו חונה, ואכן זכה יתרו לכך שמשה רבינו יצא לקראתו, ולא היו לו שום מכשול בבואו אליו.

ולא זו בלבד שבבואם אל הצדיק יש את שמירתו, אלא שגם בחזרה ממנו פקוחים עיני

גילה לאיש את תכלית נסיעתו, אלא העלים את הדבר והסתיר מטרת דרכו, באופן שלא ידעו נתיבותיו, למען לא יוכל השטן להפריעו בדרכו.

אמנם כשקרב יתרו ובא אל המדבר, והבין כי תיכף תתגלה מטרת נסיעתו ועתה יכול היצר הרע להפריע אותו בדרכו, לכן, בשלב זה דווקא, ביקש יתרו ממשה רבינו שיעזור ויגן ויושיע לו כדי שיוכל לבוא אליו ולהסתופף בצל קדשו, על מנת לקבל עול מלכות שמים ולהיכנס תחת כנפי השכינה כרצונו ושאיפתו.

יסוד זה רמז לנו רש"י בדבריו: 'מה שמועה שמע ובא'. דייק רש"י בלשונו והזכיר את בואו למשה בדווקא מבלי להזכיר הליכתו מביתו, שכן הליכתו למשה הייתה בהצנע לכת ובהסתר, כדי שהשטן לא יוכל למנוע ממנו את ההליכה אל משה רבינו. אמנם באותה שעה שכבר היה סמוך ונראה לבואו לחסות בצל קורתו של רעי מהימנא, בהיותו זקוק לסיעתא דשמיא מיוחדת שלא תופרע מטרתו הנעלית, שהרי הדבר כבר נגלה ונתפרסם ויכולים הם כוחות הרע להסיטו מהמסילה, הוצרך לשלוח שליח למשה רבינו בבקשה שיעשה למענו באופן מיוחד על מנת להשיג עליו שיוכל למלא את מטרת נסיעתו ללא כל מכשול.

ברור אפוא, סיים השר שלום ואמר לחסידים, שחלילה ליתרו לבקש כבוד מדומה, אלא רצונו היה שמשה יגן עליו ממניעות היצר והשטן. והוא שנרמז בפירש"י: 'אם אין אתה יוצא בגיני', כלומר, אם אני עדיין אינו ראוי שתצא בגללי ממדרגתך המרוממת על מנת להגן עלי, הרי לכל הפחות באה בקשתי: 'צא בגין אשתך', שהיא בודאי ראויה והגונה לכך. ואם גם זאת אינה עדיין סיבה מספקת להפסיק את דביקותך ולרדת אלינו כדי לשמור אותנו ממכשולות אותם יכול היצר הרע להערים בפנינו, על כל פנים בדין הוא שתצא 'בגין שני בניה', שהרי הם בניך, ולמענם

הצדיק להגן על המסתופפים בצלו, שלא תארע להם שום תקלה והיה נשמרים מכל רע בשעה שיחזרו לביתם. והוא שרמז רש"י בפירושו: דבר אחר לשון עתיד. ושני הפירושים תואמים יחד את הפירוש השלישי: 'שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו', והיינו שלגודל החביבות שיש לצדיק אל הדבקים בו והמסתופפים בצלו, לפיכך הוא מגן עליהם ושומרם כבבת עיניו להינצל מכל רע.

חבורת החסידים, בשומעם את דברי איש האלקים, נתמלאו שמחה. שמעו באזניהם שרבים הבטיח להגן עליהם בחזרתם לביתם, כשם שזכותו עמדה להם בהליכתם אליו, בשעה שזכו להינצל מפגיעת החיילים שומרי הגבול שירו עליהם כדורי מוות. ואכן איש מכל חבורת החסידים לא ניזוק אפילו באצבע קטנה, וכולם זכו לחזור לביתם לשלום ללא כל מכשול, מכוחה של הבטחת הצדיק שהגנה עליהם.

את הסיפור הזה סיפר הגאון רבי שמואל ענגל זצ"ל, רבה הנודע של ראדומיזשלא, כפי ששמע אותה מאחד החסידים הישישים שהיה באותה חבורה של חסידים שנסעה לבעלזא, ושמו הרה"ח רבי יעקב ביטריבונער מפולין. סיפור זה נמסר על ידו לאחד מגדולי חסידי בעלזא, הרה"ח רבי אליעזר יעקב ראזניטץ זצ"ל מזענטע, בעל 'קול יעקב' על התורה, ובהיותו בעיה"ק ירושלים בביקורו שערך בה לפני השואה, ביומא דהילולא של הרה"ק השר שלום ביום כ"ז אלול, כאשר הסבו חסידים ואנשי מעשה לסעודת ההילולא, חזר וסיפר את המעשה הנפלא הזה בציבור, כפי שקיבל אותו ממקור ראשון (אור יקרות').

וכך כתב הגאון רבי דוד שפרבר זצ"ל, רבה של בראשוב ובעל 'אפרקטא דעניא', בספרו 'מכתם לדוד' על התורה: שמעתי בימי עלומי,

מפה קדשו של אדמו"ר בעל אמרי יוסף [מספינקא] זצ"ל בשם רב שר שלום מבעלזא זצוק"ל, דלא יתכן לומר שיתרו גר צדק היה מבקש כבוד שיצא משה רבינו ע"ה לקראתו. אלא הכוונה היא, **דהנה מי שרוצה לנסוע לקבל פני צדיק אמיתי, מזמין לו הס"מ מניעות קשות, ולולא שהצדיק מרגיש זה בביתו ומסייע לו במחשבתו הקדושה, לא היה יכול להגיע למחוז חפצו. ויתרו שנסע לקבל פני משה רבינו ע"ה אירעו לו סיבות גדולות שעמדו לשטן על דרכו דרך הקודש. ובחכמתו הבין שצריך סייעתא מצד משה רבינו ע"ה שיצא לקראתו במחשבתו הקדושה.** לזה שלח אליו שליח לאמור: 'אם אין אתה יוצא בגיני' למשכני אחרך שאינני ראוי לזה, 'צא בגיני' וכו'... נאמנה עלינו מסורת הגה"ק בעל 'אמרי יוסף' זצ"ל דהוי דייק וגריס בכל מה שקיבל מרבתי הקדושים נ"ע.

ולאחר איזה זמן, בנסעי על חג השבועות אל אדמו"ר בעל 'לקט עני' זצוק"ל מקאסוב, והיה לי ולחבריי נסיעה קשה בערב יום טוב. וכמעט שלא נואשנו להגיע על יום טוב לקאסוב. כי על אם הדרך מקאלאמע התעקשו הסוסים לבלתי ללכת, אף שהיו בריאים וחזקים, ולא הועילו כל ההכאות. ואחר כך עזרנו השי"ת והתחילו לרוץ ובאנו לקאסוב, ולא היה זמן רק להחליף שמלותי ולרוץ לבית מדרשו של אדמו"ר זצ"ל, וכבר עמד אדמו"ר זצ"ל הכן להתפלל. וספרתי לפניו את הדבור הקדוש הנ"ל ונהנה מזה, ואמר לי דהוא ז"ל אמר רעיון זה של **סיועת הצדיק מסברא דנפשיה בנסעו פעם לסדיגורא אל רבו הקדוש מה"ר אברהם יעקב זצללה"ה, והיה לו נסיעה קשה מאד, ובבואו לפני רבו הקדוש [מסדיגורא] הנ"ל אמר לו: לבי אומר לי שלולא שרבינו היה מסייעני לא הייתי יכול לבוא כעת הלום!** ואמר לי אדמו"ר, והכרתי שתופס דבר זה לאמת.

כשהחכמה העליונה מתבארת

”חובר ברצון אבינו שבשמים” (לשון המחבר זי"ע)

תענוג הנפש:

משך חכמה המבואר

מושך ומאיר את עמקות החכמה בביאור משולב השווה לכל נפש הומיה

ביאורי חכמה | עיוני חכמה | פרקי תולדות מורחבים | פענוח אלפי ראשי תיבות ומראי מקומות | עימוד מרהיב ומשובב עין

אור הגאולה לישרי לב

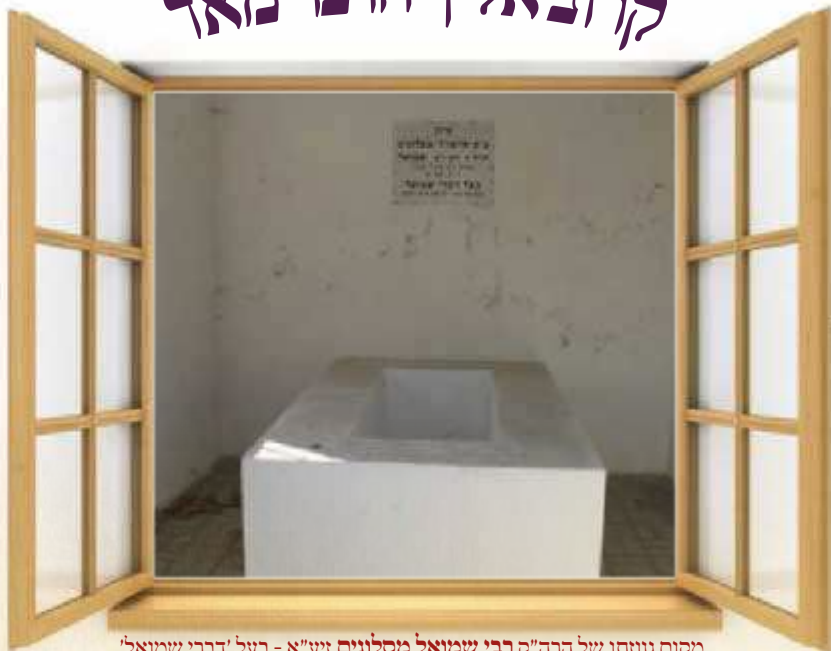
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי שמואל מסלונים זיע"א - בעל 'דברי שמואל'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך